

DANEVELLOÙ

Jakez RIOU

GEOTENN AR WERC'HEZ

Bep mintin e tarzhe broñsoù hag e tigore bleunioù nevez.

An tommheolig a varelle ar peurvanoù ha letonnennoù an hent ; ar glizin, ar penn-glas a ziwane er gwasked, e diribin ar c'hleuzioù troet ouzh ar c'hreisteiz, hag ar velionenn en em andore e geot al lezennoù. Er foenneier e krene beskennoùigoù ar c'hilked-broan ha kurunenn wenn an dro-heol. Ar valafenn hedro o fismige hag a floure o bleud gant hec'h eskell voulouz-seiz. Hag er girzhier, an drask, ar rujodenn, an tinter, ar golvan a richane d'an heol ; ar voualc'h a c'hwibane er strouezh, eilet a-bennadoù gant ar borzevelleg louet. Kemenn a raent an eil d'egile e livrine brulu an torgennoù hag e kammigelle an nadoz-aer a-hed ar stivelloù, ken mibin hag he skeud en dour.

An nevez-amzer a oa deut abred.

Edo Lotea o pignat gant ar c'harr-hent, bet o kerc'hat, er gêr dostañ, ur gazeliad geot ar Werc'hez da vleuniañ dor he zi. Mousc'hoarzhin a reas din gant ur mousc'hoarzh trist ha stummet diheverz. Azezañ 'reas ouzh man ar c'hleuz evit kemer anal. Un aezhenn glouar a hiboude a-us dezhi e trollennoù al lavrig hag ar gwezvoud.

Divougenn ha muzelloù Lotea a oa savet warno bleunioù, livrin e-giz ar brulu ; ha sklaeraet e kavis he daoulagad, a liv gant an oabl boull.

Goude debret gantañ e damm bara a zek eur, an tad a vutune, helmoet ouzh taol, e chik war balm e zorn, ha garenn e gorn e skalf e vizied evit skorañ e garvanoù dizant. Bep un eil sachadenn ha bep un eil mogedenn, e stoue e benn evit tufañ etre e zivesker, hag e lakae a-nevez e chik war ar palm kaledet. Ur roufenn don a oa war e dal. Edo dilavar hag alvaonet ouzh ar porzh.

Ar vamm a droidelle dre an ti.

— Petra a vezo graet ? emezi.

An hini kozh ne fiñvas ket e vuzelloù ha ne zistroas ket e benn.

— Petra vezo graet ? emezañ, goude ur pennad, heu !... heu !... Ar gwinizh a zo aet gant ar rev ; ar c'herc'h n' eo ket diwanet stank... heu !...

Skeud Lotea a dremenas war werenn ar prenestr.

— ...gortoz.

Sevel a reas evit mont d' e labour.

Ar vamm a stouas he fenn.

An nevez-amzer a vleunie ar gwez, ar girzhier, ar peurvanoù, ar foenneier ha leton an hentoù ; al laboused a gane d'an heol ha d'o c'harantezioù nevez.

Lotea ne gavas boket mae ebet o vleuniañ dor he zi.

An tad en doa lavaret : ...nann.

Ar mammoù a wilioudas ha bugaligoù nevez a vleunias en tiez. Bleunienn a c'hoanag ebet ne zigoras e kalon Lotea.

An tad a vire outo digeriñ.

Hag ar vugaligoù, krouet war-lerc'h al labourioù tenn, en amzer klouar ar peurzorn er bloavezh tremenet, a richanas e-giz laboused. Bleunioù ar gwez a c'holoas al leton.

Hag, er mare-ser, an tad a lavaras ur wech c'hoazh e oa ret gortoz ur pennadig.

Ar vamm a hejas he fenn ha ne lavaras ger.

An dornerezed a voudas. C'hoarzhadeg ar yaouankizoù a skiltras war al leurioù dornañ. Lotea ne c'hoarzhhas nag er poultronn nag er pell ha ne skiltras ket he mouezh e boud an dornerez ; den n'he c'halvas, den n'he choupas, den ne bokas dezhi. Edo war he gwele pa oa dornadeg e ti he zad.

E-pad ur c'hornad butun, un dorner a c'houlennas digant an ozhac'h :

— Ha da verc'h, penaos emañ-hi ?

— Gwelloc'h eget ne gav dit, emezañ, krenn.

Daou zornier all, bet o tanañ ur c'horn en ti, a oa dres o lavarout en ur zistreiñ d' al leur :

— Lotea he deus skopet gwad.

— An dornerez en-dro ! a lavaras an tad. Hag eñ d' an ti.

Lotea morlivet war he gwele, a vouc'hoarzhhas dezhañ.

— N'eus droug ebet, emezi.

An tad a zistroas d' al leur.

— Ne grede ket din, e soñje, edo hi ken fall. Petra a vo graet dezhi ?... Pelec'h e vo soursiet outi kerkoulz hag e ti he zad hag he mamm, ha pelec'h e kavo un aer yac'haus evel aer ar c'hoad, amañ ? Ret e vo din evelato... evit bezañ direbech... pa vo divrazet labourioù an eost, he c'has... Mont a ra falloc'h fall. Ma vo dispign, sentiñ ouzh ar wreg a vo bet graet...

Ne c'hoarzhhas ket a-hed an deiz.

Koaniet e oa.

— Ha bremañ, yaouankizoù, ur ganaouenn hag un abadenn goroll, a gemennas ar vestrez.

Den ne reas an asvan da glevout.

— Kanañ 'reot an taol-mañ, emezi, en ur hejañ ur voutailhad rom plouz. Kemer ar werenn 'ta, va mab kaer.

Ar paotr yaouank a ruzias.

— N'em eus ket ezhomm, emezañ.

— Nag a c'heizoù gant ar baotred en amzer hiziv ! Kavout a ri an dibab eus ar merc'hed.

Ur paotr yaouank all a nac'has ; un trede a nac'has evelto.

Hep mar ez oant en em glevet.

— Piv a gemero ? a c'houlennas ar wreg.

— Kas ar rom-se ganit, eme an ozhac'h, na pa vefe nemet gant ar vezh. Pec'hed ober fae war rom ken ker.

Per, lesanvet an Trilonk, a astennas e zorn en ur grenañ. Ne oa ket krenerzh anoued na krenerzh kozhni : ha pa ne veze ket a-walc'h da evañ e-lec'h e labour, Per a rae ur c'houk e-tal ar bern plouz hag a zistroe d' ar gêr.

— Va merc'h-me, eme Ber, en ur dostaat ar werenn ouzh e c'henou, va merc'h-me... a zo bet... klañv. Prenet em eus... he buhez, en ur werzhañ... ur park... va jav... va jav... hag ober tri... tri devezh falc'hat. Da rom ?... da rom, dal ! flaeriañ 'ra.

Ha Per a strinkas ar werenn ouzh ar voger.

An ozhac'h a c'hlazas.

Paotred yaouank a gasas ganto Per er-maez hag a serras dor an ti war o lerc'h.

Ne oa bet d'ar peurzorn na kanaouenn na koroll, ar pezh a zo un dismegañs evit un tiegezh a zoare.

Ha d'an diskar-amzer pa grene an delioù melenet e lein ar skourroù, ha pa gweñve war ar c'hleuz ar bleunioù diwezhañ, e serras Lotea he daoulagad e ti he zad hag he mamm. Ar marv a bokas dezhi hag a gutuilhas bleunioù re livrin he divougenn un deiz ma tremene war an oabl boull ur goumoulen wenn.

Eus pep kêr, eus pep ti e teuas tud d'an douaridigezh. Eizh plac'h yaouank, peder ha peder, a zougas ar c'horf dre garrhent ar gwezvoud. Ar vamm, ur strafuilh ouzh he c'hlevout, a ouele a bouez penn hag a semplas dirak dor ar vered. An tad a chome simudet, prenet e javedoù, hag an diskiantegezh o skediñ en e zaoulagad. Hogen, pa welas lakaat ar fun dindan an arched, ha daou zen o tibradañ ar c'horf evit e ziskenn en toull, e tennas eus e askre ur vlejadenn vraouac'hus. Dirak ur seurt kalonad, gwazed zoken a stagas da ouelañ.

An ozhac'h kozh en em stleje d'ar gêr, mall warnañ degouezhout gant aon mankout en hent. Daeroù a zalle e zaoulagad hep gallout ruilhañ dreist ar malvennoù. Sellout a reas en-dro dezhañ, hag e kredas edo en un hent dianav. Ar gwez a oa uhelaet o ment, krommet o gwaregoù, kresket o skodennoù ha koshaet o oad, hag eñ en em gavas, en ur spontadenn, dizeriet ha diamzeret. Delioù kras a fiñvas etre e dreid. En tu all d'ar c'hleuz un aneval a zaoulamm

e strouezh ar foz hag a drouzas er c'helenn.

— Pemoc'h ! a lavaras ur vouezh.

Kefioù an targosoù a dridas war an oabl.

— Pemoc'h ! a hope an targosoù.

An avel a c'hwitellas en-dro dezhañ.

— Pemoc'h ! a c'hwitelle an avel.

Ar vein kizidik a skrijas da bep kammed dindan e dreid.

— Pemoc'h ! a skrije ar vein.

An hini kozh a yeas buanoc'h. Ar mouezhioù euzhus a rede d'e heul, a greske, a dregerne er parkeier, er c'hoadoù, a damalle, a vrude...

— Pemoc'h ! a c'harmas ur vouezh all.

An tad a zisac'has eus e sav e kreiz an hent. Klevet en doa fraezh e poull e galon mouezh e verc'h Lotea o tamall he marv d'e bizhoni.

Nann. Ene Lotea a oa pell diouzh ar safaroù douarel, pell diouzh hor c'harrhentoù...

Evelato, pa dremenan e karrhent ar gwezvoud, poan am eus krediñ n' emañ ket anal Lotea e frond ar bleunioù hag he mouezh e boud an aezenn pa glevan bep gwech ar c'homzoù a lavare din, p' edo harpet ouzh man ar c'hleuz, en he hent diwezhañ : Ne zigor ket bleunioù e geot ar Werc'hez.

UR BARR-AVEL

Yann ar C'herneis a dorras skouarn an alar bras en ur dreiñ douar-lann. Ar gontell a dalmas war ur wrizienn hag ar souc'h a risklas dindani. An alar a reas ur giladenn. Yann eus an haeloù a hope : ho ! Paotr ar c'hezeg a hope : hei ! Gant c'hwec'h jav o reudañ ouzh ar sparl, ar skouarn a lammas a dammoù eus an erv hanter-c'hraet.

— Hag adarre ! a lavaras Yann ar C'herneis.

Ar wazed a zistagas o c'hezeg.

Harpañ 'reas al labour e gwaremm ar menez, ha n'edo ket c'hoazh savet uhel an heol.

An noz a oa tost. Yann ar C'herneis a zistroe eus ar foeneg gant ur c'harrad melchon glas. Ar c'harr storloket war an hent digompez, a zraskas en ur skoasell. An ahel a dorras. Ar c'harr, en ur gouezhañ, a reas skilhoù gant ar rod.

Yann a zisternas ar gazeg eus al loc'hennoù hep distagañ komz.

Rummadoù kozh a zo war ar maez. Perc'henned pinvidik dreist-goñvor ha morse diezhomm. Ezhec'h hag a vev gant o feadra hep chal na tregas. Kouerien paour-razh, re zienek evit magañ fiziañs, re voazet ouzh ar baourentez evit en em glemm, ha kalonek bepred en o labourioù tenn.

Yann ar C'herneis a oa bet darbet dezhañ, ur wech pe ziv, pignat eus an trede rumm d'an eil. Ar c'hleñved war al loened pe war an dud ; ar glav, ar sec'hor pe ar skorn o doa miret outañ cheñch stad. Hag hiziv, evit ma vezo rodet e garr ha troet ar waremm penn-da-benn, ez eo deut da foar Gastellin da werzhañ e ebeul.

Evit an trede gwech ar marc'hadour a c'hoarias an dro d'al loen.

— N'eus ket distaol ?

— N'eus ket.

— Distaol kant lur.

— Daouzek kant em eus lavaret.

Ar marc'hadour a hejas e benn, hag a reas an asvan da bellaat.

— Unnek kant, emezañ en ur zistreiñ.

— Kant ouzhpenn.

— Disteurel a ri... Unnek kant hanter !

— Boued a zo dezhañ er gêr.

Ar marc'hadour a dremenas e zorn war gein al loen, a-c'hin d'ar blev.

— Gra dezhañ redek un tregont kammed, emezañ.

An ebeul a rede skouer.

— Derc'hel a rez da briz ?

— Ya.

— Kerik mat eo. Prez a zo warnon. Dao.

Palv o dorn dehou a stlakas an eil ouzh egile, div wech.

Graet e oa marc'had.

— Stag al loen, aze, ouzh tal an ti, ha deomp da evañ ur banne ha da renkañ ar gont.

Yann a selle ouzh ar bilhedoù o tarzhañ dirak e zaoulagad, displeget unan hag unan. Pa gontas : daouzek, e santas e galon skañvaet.

Evit mil lur en dije roet e loen.

Yann ar C'herneis a ziskenne eus marc'had ar c'hezeg. E galon a lamme taeroc'h eget kustum, ha, da heul lammoù e galon, priz ar marc'had tonket.

Lakaat a reas e zorn en e c'hodell evit meudañ ar bilhedoù ha klevout kan ar paper kras :

... Ar skouarn... Ar rod... An ahel... ...

— Echu ar foar, Yann !

— Echu, Herve. Ha ganit ?

— Ne rin ket foar hiziv. Edon e soñj prenañ ur vuoc'h... Keraouez a zo war ar saout. Eus ur vuoc'hig e c'houlenner eizh kant lur. Ken din bezañ deut d' ar foar diwezhañ !... Evit ar priz/se em bije bet an dibab...

— N' em eus ket d' en em glemm. Koulskoude, gant ur miz all er c'hraou...

...Ar c'harr a vezo rodet hag ahelet, hag an alar en devo ur skouarn nevez.

An abardaez oa klouar. Frond an nevez-amzer dastumet gant an avel en ur dremen dre ar parkoù, a nije a-dreuz kêr, a gaouadoù skañv. We bare mui an heol er straedoù. Harpet edo e sklerijenn gant turumell serz ar C'hastell. Bannoù en em sile e gwez al lein ; an delioù, heoliet, a denne da laboused aour.

Tuf an tornaod gozh a voukae. Tren peder eur a c'hwitellas war bont Kerlobred. Gweturioù ar marc'had a rede etre ar plataned dizeil war-du Sant-Kouli ha war-du Meilhvern. Skeud an abardaez a c'houneze koad menez Bann-Nin, hag an heol o tiskenn, a enaoue war an diribin enep, aour al lann a tan ar brug.

Pe soñj a zeuas da Yann ar C'herneis ? peseurt menoz diboell a reas dezhañ arsaviñ war bont Kastellin ? peseurt planedenn yud a grogas en e zorn hag a reas dezhañ kemer e vilhedoù bank, hag o dispakañ war an aspled ?... A-boan ma edont dispaket, ur barr-avel a c'hwezhas hag o skubas er stêr.

Izeloc'hik e trouze ar skluz...

Dizaon ouzh treid ar c'hezeg, ouzh kerniel ar saout, ouzh rodoù ar c'hirri, Yann a dreuz ar pont en ur redadenn, hag a vount kement den a ziwar e hent. Ur gwaz a grog en e chupenn hag a glask e harpañ. Yann e wint ouzh ur maen benerezh.

Emañ dreist !...

N'emañ ket. Yann a c'hourvez ouzh moger ar stêr, evel taget gant ur pistig. E arc'hant a zo aet dreist ar skluz, hag e spered da heul.

E-harz ar skluz an dour a verv hag a eonenn ouzh ar c'herreg ; pelloc'h e tiskenn lizidour gant paper distrempet, roget, divalvoud, war-du ar mor tost.

Yann ar C'herneis a chome da alvaoniñ ouzh an dour. O welout an dud oc'h en em vodañ a-dreñv e gein, e teuas mezhañ. Brallañ 'reas war e dreid ; e gorf a gostezas war-du ar gêr.

Heuliañ 'reas hent ar stêr vras gant kas ouzh an hentoù darempredet. An dour a oa glas ha don. Aezenn ebet n' he c'hrize d'ar mare. Skeud an elo hag ar pupli gant o bodoù uhelvarr a oa difiñv. Koumoulennoù gwenn a dremene e don an dour. A-boan ma fiche war ar gorre ur bod elestr ha klogorennoù spoum.

En tu dehou, war an hent bras, un diaoul a stleje ur wezenn en istribilh ouzh an ahel. Ar rodoù a storloke hag a zraske war ar vein.

Ahel ha rodoù an diaoul ne dorrant ket.

Gweturioù ar foar a ya d'ar gêr d'an drot. Ur wetur a dremen skañv ha dillo. Un ebeul a zo staget ouzh al lost. Ne glever war an hent bras nemet hern marc'h al loc'henoù. Saprennoù menez Bann-Nin a zo dilusk ha du.

En tu kleiz, 'harz e dreid, ar stêr a zo skedus ha moredet. An dour a zo touellus hag a sach. Ar c'hoabrennoù a dremen goustadikoc'h er strad ec'honaet.

Dre ma kerzh gant e hent, boud ur skluz all a dosta...

An dour a gan e bouilh an eonenn.

Hegas eo kan ar skluz.

Dre hentoù kozh ha meinek, Yann a dec'h e-giz ul laer.

Tennañ 'ra e dog en ur vont e-biou d'ar groaz.

Tavet eo kan ar skluz.

Ur barr-avel a dremen er gwez kistin...

Pa zegouezhas Yann ar C'herneis er gêr, edo ar wreg er stivell. Yann a ziwikas e zilhad foar evit bouetañ al loened. Da c'hortoz ur rod nevez, e oa ret choukata bec'hioù geot eus al liorzha-dreñv.

Yann a gemeras ur gordenn hag e falc'h. Ar gwez avaloù a oa en o bleuñv. Ar frond tanav skignet el liorzha a oa heskinus en abardaez-noz. Ar Falc'h a skrijas er geot.

— Graet hoc'h eus foar, Yann ! eme ur vouezh a-bell.

Yann a reas ul lamm.

— Ya, emezañ.

Ha Mari, o tiskuizhañ e toull ar gloued, a sammas adarre he boutegad dilhad kannet.

C'hwiled a safrone er serr-noz. Un askell-groc'hen a dremenas didrouz war an

oabl. Ar girzhier a oa moredet. Ar bokedoù-laezh e tislive o delioù melen er gwrimennoù sin. Ur vogedenn a save eus ar siminal iliavek.

Fronn ar geot, fronn ar bleunioù, fronn ar sev, Fronn an douar frouezhus a vouskane el liorz... Yann ar C'herneis a dennas un alanad hir, a leunias e skevent gant c'hwezoù an nevez-amzer, hag en em stagas ouzh ar groug.

PROMETHEUS EREET

Dihun a reas d'ar pellgent, blaz ar gwad war e deod. Klañvourien a doc'helle dre o c'houk. Genel a reas, e gouzoug ur c'hlañvour, ur glemmadenn izil. Gouyender en em sile er sal, dre ar prenestroù digor-frank. Ar stered a zaskrene en noz skedus. Ar menezioù euskarek a oa du war an oabl. Ar mor a vouboue...

Sellout a rae ouzh ar menezioù du, heñvel ouzh ar menezioù dizarempred, ma voe ereet war o lein, a-hed kantvedoù, Prometheus, Laer an Tan.

Hag e selle ouzh ar stered divarvel, hag e selaoue o vuskanañ, en noz ec'hon, anal c'halloudek ar mor.

Nerzh nevez en em sile en e wad. E ene a dride.

Un nozvezh, war ar menezioù, ahont, e oa deredet ar c'houmoul ; o doa lufret al luc'hed ; ha talmet ar gurun. Deut e oa tan an neñv da zeskiñ dezhañ skeudennaouiñ an drama doueel. Antronoz e stagas da engraviñ er c'hoad an Titan alouber.

C'hoant a zeuas dezhañ sevel ha distreiñ da Vreizh, da gizellañ, diouzh e vicher ; da dennañ eus kalon ar maen Prometheus Aesc'hulos.

Un arzour yaouank a oa anezhañ, diazezet war e ijin ul lodenn vras eus goanag ur vro nevez.

Siwazh ! tan ar vuhez ne vez ket aloubet. Edo ar stered o vervel. Ur ruzell a lezenne dremmwel ar reter hag a vorlive liñserioù gwenn ar gweleoù. Ar sklerijenn a c'houneze an oabl. War lein ar menezioù e skedas mousc'hoarzh kentañ an heol. Ar c'hudoned e trouze o eskell en traoniennoù moredet.

« O Aether doueel, Avelioù prim hoc'h eskell, Doureier ar stêrioù, Mousc'hoarzh diniver an tonnoù mor ; ha te, Douar, mamm pep tra ; ha te hag a dizh gant da lagad kelc'h ar bed, o Heol...»

Ar glañvourien a zihun. An hini en em glemme, a zo staget da ganañ.

— Agur ! Asteorgi, a lavar un Euskarad.

— Ata ! Jorj, hag ar yec'hed ? Huñvreet em eus edos o vont huit... war livenn da gein, ha da dreid a-raok. Ha ! ha !...

— Ha me am eus huñvreet, a lavaras unan all, edo diereet Prometheus.

— Diereet Prometheus !...

An doktor a zo tremenet er sal, ha, goude harpañ e skouarn ouzh e skevent, ha selaou roc'h e anal en eil hag egile, en deus lavaret dezhañ :

— Gwellaat a rit.

Gwellaat ? Ha n'eo ket bet morse ken morlivet !... Gwellaat ? Hag aner eo bet d' ar vedisined klask disec'hañ unan eus e skevent ha lazhañ ar c'hleñved !... Gwellaat ! pa en deus skopet gwad, a-hed an noz, ha p'emañ e galon o lammat en ur c'horf dizeriet...

An arzour yaouank, karour ar furmoù kenedus, ne gredas ket krediñ. An heol a bar war leurenn ar sal. Hogen, difenn a zo dezhañ sevel ; ne welo mui lagad an heol. A-boan ma klev ar mor ; ne welo mui mousc'hoarzh diniver an tonnoù.

« ...ma ne glevi mouezh, ma ne weli dremm gour ebet, ma kolli flourenn da groc'hen... »

Digeriñ a ra ul lizher. Emañ e geneiled o c'hortoz skeudennoù Prometheus.

Echu int. Emañ aze, war an daol-noz, ar c'hoadoù engravet enno an Titan ereet.

Eñ avat, gant e gontell, o foeltras unan hag unan, hag en em lakaas da engraviñ, war an tu gin anezho, engravadurioù all.

« ...ma ne glevi mouezh, ma ne weli dremm gour ebet, ma kolli flourenn da groc'hen... »

Ur mouch-avel a bourmen frondoù tomm ar maezioù en-dro d'ar gweleoù gwenn. Ar menezioù heoliet a zo seder. Delioù ledan ar maiz a c'hlaz an diribinoù. An oabl-hañv a zo re skedus evit e zaoulagad kizidik. An aer a zo ken boull ha ken sklentin, ma klev du-hont, pell, pell, mouezhioù lirzhin o c'hervel. Ur gup a c'hournij. Spurmantiñ a ra, war an uhel, takadoù gwenn : deñved dieub noz ha deiz, o vevañ el laezioù.

Deizioù a dremenas, ha nozioù kenedus. Edo peurechu an engravadurioù.

« Kresket en deus danvez mab-den. » E geneiled, avat, a chomas souezhet o welout an engravadurioù teñval, sklerijennet a-boan gant un dorn enkeniet : ur Prometheus yaouankik, dinerzh ha dilevenez, pa edont o c'hortoz ar Prometheus ramzel a lavare da vestr an Doueed : Netra n'am lakaio da blegañ.

Ael ar Marv a lavaras din :

Arvestit Tonkadur estrenvanus an arzour yaouank, displeget e levr Prometheus.

Evit e garidi en deus garanet er c'hoad e c'hoant hag e venoz diwezhañ. Gwelit taolenoù e blanedenn griz, re bar da blanedenn Prometheus.

I

« Prometheus a laer tan ar vuhez a zivar an Doue Meur. Hogen, krenañ 'ra e zivrec'h. Re zinerzh eo e zargreiz, re strizh e vruched ; askornek eo e gorf hag aet da relegenn. Aon a zo en e sell. Anken en e gerzhed. »

II

« Ereet ouzh ar roc'h gant dek ere an Tonkadur. An tan en deus laeret ne dalvezo ket dezhañ. Prometheus a bleg d'e Blanedenn. Disac'het eo war e zivesker ; e benn a zo dinerzh, e zaoulagad serret. Ne harz mui ouzh ar Marv. »

III

« Astennet eo difiñv war an douar. Ar gup du a grign goustad — amzer en deus — naren avu an Titan, hogen skevent ho kariad. »

« Diframmet on bet diganin va-unan. »

Ael ar Marv a lavaras c'hoazh :

« Ho kariad a anaveze e Donkadur ; ne harzas ket outañ. Edo ouzh va gortoz pa ziskennis d'e gavout, un abardaevezh-hañv. »

Hag e sentis ouzh Ael ar Marv.

N' anavezis ket er skeudennoù stumm ramzel Laer an Tan, enebour Zeus.
Dremm hor c'hariad marv, ne lavaran ket.

Dirazon e kane ar mor divarvel. Arouez arnev e oa. Ar wennili a nije war-du an aberioù.

Da garidi a leñv war da varv, Prometheus Ereet.

YUN

Yun a-veve gant e vamm-gozh en un ti paour, war gorre un dorgenn dizarempred. Gwelet e veze o hedañ ar c'hleuzioù, o tastum bodoù sec'h diwar an douar, pe, azezet er gwasked, o tommheoliañ.

Yun a veve pell diouzh an dud. Tremen a rae an diskar-amzer hag ar goañv hep diskenn zoken en draonienn, betek ar stêr. A-wechoù koulskoude, pa glañve ar vamm-gozh, ha ret dezhi chom war he gwele gant ar remm, Yun a yae, bep lun, d'ar vorc'h, da gerc'hat ur bara a bemp lur. Mont a rae, avat, dre wenodennoù pe a-dreuz an douaroù gant aon en em gavout, en hent, gant unan bennak. Melegan, mentet kaer, daoulagad dilufr dezhañ, ur varodenn rouez war gorre e vuzell, ha, war e elgez, ur vlevenn pe ziv, Yun a oa diskiant ha lent. Oadet e oa a dregont vloaz, ha n'en d'oa graet anaoudegezh nemet gant an avel arnev ha gant heol an torgennoù. D'an noz e selaoue kan ar garmelod.

Un abardaez hañv, edo azezet el liorz. An heol, o tiskenn a-dreñv Koad Luzeg, a ruzie ar soulegoù. Mogedenn wenn an abardaezioù tomm a c'holoe ar stêr. Edo difiñv an amzer. Er gwez, al laboused a roe peoc'h.

War dorgenn an tu-all e safrone un dornerez. Poultrenn ha pell alaouret a nije dreist an evlec'h. Paotred bagol a youc'he.

Yun a selaoue.

Ur vodenn gelenn a drouzas a-dreñv e gein. Yun a savas trumm. Seza a oa dilammet dre ar riboul hag a oa dirazañ.

— A 'ta ! Yun, tizhet out bet ganin !

Yun a sellas outi.

— E piv edos o soñjal ? a c'houlennas ar plac'h yaouank. En ur bennhêrez, moarvat.

Daoulagad Yun a skedas.

— Sell ! Yun, ha dont a ri da zornañ warc'hoazh, e-lec'h chom amañ, war beg an duchenn, da zigeriñ da c'henou ?

Yun ne respontas ket... Ur plac'h yaouank a gomze outañ hep ober goap.

— Berr e kavi da amzer. Selaou du-hont...

Yun a bare e zaoulagad war an dorgenn. Lavarout a reas :

— N'ouzon ket dornañ.

— Deskiñ a ri, eme Seza. N'eo ket diaes dibellañ pe skubañ leur.

— Ha c'hwi a vezo ivez o tornañ ? a c'houlennas Yun.

— Sur e vezin : an dornadeg a vezo e ti va zad. Dont a ri neuze.

— Ma ! eme Yun.

Hag e tistroas e benn.

Seza, mall warni, a ziskennas dre ar wenodenn da vont da glask dornerien all.
Yun a selle outi.

Seza a bedas gwazed, a bedas merc'hed.

— Yun a zeuio da zornañ, emezi, en ur c'hoarzhin.

Hag ar baotred hag ar merc'hed yaouank dizalc'h a lavaras dezhi e vijent aet ivez.

Pa voe tavet an dornerezed, Yun a zistroas d'an ti. A-boan ma pismigas e voued. Ne gouskas ket mat. Pedet e oa bet da vont war zevezh, evel ur gwaz all...

Abred e savas, ha d'e vamm-gozh o c'houlenn digantañ da belec'h edo o vont, e lavaras :

— Da zornañ !...

War al leur e oa tregas.

— N'emañ ket skouer ar warenn.

— Re izel.

— Lak sav dindani.

— Laoskait an tousegi.

— Uheloc'hik.

— Aze ! Mat emañ.

— Piv a vo paotr an horzh !

Paotred a dostaas.

Brumenn c'hlas ar mintin a save diouzh al liorzhoù, hag, etre div wrac'hell, e paras an heol.

Lan ar C'horr perc'henn an dornerez, a lavaras :

— Bremaik e vo tomm dimp.

D'an ampoent, edo Yun o tegouezhout.

Yun a oa savet dezhañ c'hoant labourat ! Degemeret e voe gant c'hoarzhadeg an holl. Div skubelenn, unan vezv hag unan gelenn a oa gantañ war e skoaz. Den ne glevas Seza o c'hervel d'an dijuni.

— Ha ! ha ! Yun, eme Lan ar C'hor, ne vanke nemedout. Ar strapennoù a chom da blantañ hag e oa ezhomm ur paotr start. Mar n'out ket mogn, troad ar morzhol a zo diberc'henn.

— Yun n'eo ket deut amañ da labourat, te !

N'eo ket deut da labourat ! Yun a ya war e lent.

Chom a ra a-sav, e-kreiz al leur.

— N’emañ ket en imor hiziv, eme unan.

— Ret eo dezhañ diskuizhañ eus e bourmenadenn, a lavaras ur dornier all.

Yun a daolas war an douar e ziv skubelenn hag a dostaas. Kregiñ a reas en horzh. Sevel a reas ar benveg a-us d’e benn hag e skoas gant e holl nerzh. Ha torret ar strapenn !

— Ur gwaz out, Yun, eme Seza, en ur zont war al leur.

— Arabat skeiñ muioc’h, eme Lan ar C’hor, pe e rankimp mont d’ar c’hoad, da gerc’hat strapennoù all. Kerzh da zebriñ da voued, Yun, naon a zo deut dit pelloc’h.

Yun a ziskrogas diouzh an horzh. Sellout a reas ouzh ar C’hor gant daoulagad leun a zour. Rann-galon pe kasoni.

An dornieren a zo debret ganto o dijuni. Staget eo ar c’hezeg. Mirc’hed ar c’hirri a c’hwirin ouzh ar c’hezekenned. Paotred ar skol a youc’h war lein ar wrac’hell ha drammoù a ruilh d’an traoñ ; an diereerien a daol war an daol. Lan ar C’hor, boueter an dornerez, a laka ur malan dindan e dreid evit kaout muioc’h a sav.

— Tro dezhi ! emezañ.

Paotr ar c’hezeg a denn tennoù gant e skourjez. An dornerez a roc’h.

Kerkent ma eo dornet an drammoù kentañ, Lan ar C’hor da hopal :

— Hôôô !... N’emañ ket kompez an dornerez.

Neuze, e kreiz al leur, ur skubelenn vezv gantañ war e skoaz, Yun a ziroll da c’hoarzhin, da c’hoarzhin da vougañ.

Yun a ra kement a vez lavaret dezhañ ober : dibellañ, ober skoilh gant e droad d’an dougerien plouz, sammañ o sac’hadoù d’an dougerien greun, treiñ an hejerez, a bennadoù ; dieren, teurel war an daol, tennañ digant an dornerez ha rozellañ war ar bern. An dour-c’hwez a ver puilh diouzh e dal.

Seza a lavar dezhañ :

— Re e labourez, Yun ; arabat labezañ da gorf, evel-se.

— Yun a zo ur marc’h, eme ar Saliou.

— N’eus ket ur gwaz par dezhañ war al leur, eme ar Jaouen.

Ha Lan ar C’hor :

— Yun !... Deus amañ da deurel war an daol !

Ha Yun a daol war an daol, hag eñ e-unan o tieren.

— Skourjez d’ar c’hezeg, mallozh ruz ! a c’harm Lan ar C’hor.

An dornerez a groz, ar greun a skrij ouzh ar potin, ar siminal a zisionk

poultrenn ; kanastelloù an hejerez leun a blouz a zo start da dreiñ ; an dougerien a c'houlenn dougerien all.

Yun a daol war an daol... Hogen, kerkent dispaket ur malan emañ sachet gant an daboulin. Dramm ha dramm ez a ar c'herc'h er c'houfr, ha, goude pep dramm, e tregern, goullou, an dornerez.

— Hei ! eme ar C'hor.

Yun a dorr an ereoù, gant e zaouarn, a daolioù treid.

Ar Saliou a sil un dra bennak e skouarn ar boueter.

— Va dornerez a zo nevez, a zo respontet dezhañ.

Ha daou zramm e genou an dornerez, ken e term.

Ar c'hezeg a eonenn gant ar wakol hag ar sugelloù. Un dorner a hop :

— Kerc'h d'ar c'hezeg, ha da evañ d'ar baotred !...

An ozhac'h a gemer un dornad plouz diouzh an hejerez hag a vrall e benn.

— Drilhañ plouz nemetken !

Ar wreg a zegouezh gant ur voutailhad hini kreñv.

Yun a azez. An dour-c'hwez a roudenn e zremm poultrennek. Seza a zeu d'e gavout :

— Skuizh out, emezi.

— Ya, eme Yun.

— Arabat labourat re. Bremaik e teui ganin da hejañ plouz.

Ha d'ar c'hrogad all, Yun a gemeras ar forc'h koad hag a hejas plouz gant ar bennhêrez. Hag ar bennhêrez a gane :

Me am eus kavet, ur mintin.
Un durzhunell eus ar bloaz-mañ...

An dornerez a droe ingal. Paotred ar rozelloù a eilbike merc'hed ar restell ; troer kozh ar wenterez a rae outo luchadennoù hag a c'hoarzhe gant e c'henou dizant :

— Hi ! Hi!

An dornerez a zo tavet, ar baotred a zisparl o c'hezeg ha, goude o दौरañ, o stag dindan an avalennoù gant o bec'h melchon dirazo. Paotred ha merc'hed a zo chomet da zibellañ, da verniañ ar greun ha da zistlabezañ al leur. Lan ar C'hor a lard rod vras an dornerez.

— Yun, emezañ, lard melen a lakfe barv da ziwanañ dit.

An dornerien o deus debret o lein. Darn er porzh, a zebr un tamm bara gant un drailhenn gig, darn all a zo gourvezet a-c'hwen o c'hein pe war o c'hof, e disheol ar gwrac'helloù. Ar c'helien a flemm, gwenan a safron er bodoù skav,

gwesped a nij el liorz, en dro d'an avaloù bleudek.

Yun en deus lonket buan e damm bara ; emañ azezet war ur piler-maen, ouzh harp an ti ; n'en deus ket kredet mont d'ober ur gourvez. Seza, azezet en e gichen, a zo kroget da varvailhat gantañ.

— Petra e kanin dit, an taol-mañ ? emezi.

— Ar son hoc'h eus kanet din bremaik, a respont Yun.

Ha Seza a ganas :

Me am eus kavet, ur mintin,
Un durzhunell eus ar bloaz-mañ,
Ha bremañ, bemdez e kan din,
An durzhunellig a garan...

Pa voe echuet ganti, Yun a lavaras :

— Brav eo ! Me a garfe gouzout kanañ ivez.

— Ma karez e vo desket dit. Deus warc'hoazh d'abardaez da foeneg ar stêr ; pa 'z in da gerc'hat ar saout e teskin dit :

Me am eus kavet, ur mintin,
Un durzhunell eus ar bloaz-mañ...

— O ! paotred, debret o deus ar c'hezeg o c'herc'h.

— Sell ! Yun ne ra ket e gousk ae ?

— Chomet eo d'ober chiboud war e biler.

— Penaos e teufe ar c'housked dezhañ pa ne zihun ket ? eme Lan ar C'hor.

Hag adarre ! An teodad ne blijas ket da Yun. Kinnig a reas sevel.

— Re abred, eme ar C'hor ; arabat kregiñ a-raok ma vo staget ar c'hezeg. Ma karez e teui ganin da lardañ dent ar rodoù !

— Ha, ma karit, da voueta, a lavaras Yun.

Hogen, ne loc'has ket, rak Seza he doa lavaret dezhañ :

— Na respont ket Lan ; douget eo d'ober goap ha prim eo.

Seza a gredas dezhi klevout Yun o c'hoarzhin.

Ar merc'hed a sav ; skoulmet o deus ul lien war o fenn evit diwall o blev diouzh ar boultrenn. Hern ar c'hezeg a stok ouzh ar barrennoù houarn, melloù ar chadennoù a sklint, kraponoù ar sugelloù a sko ouzh kraponoù ar sparloù ; ur plac'h hag ur paotr en em dag war zigarez ur mouchouer.

Yun a sav ivez. Sellout a ra ouzh e di, war an dorgenn. Echu eo e zevezh gantañ.

Nemet, war al leur, un den a hop :

— Pelec'h emañ Yun ?

Mouezh ar C'hor an hini eo.

Ne daio ket Yun d'ar gêr.

Da gavout ar C'hor ez a ha goulenn a ra digantañ :

— Petra 'zo ?

Ar C'hor a chom souezhet.

— Ar c'hezeg, emezañ, n'o dije ket kroget, mar ne vijez ket bet aze.

— Te... te...

Besteodiñ a ra Yun.

— Te... te... a zo... un hejer plouz, eme Lan ar C'hor, o taneal.

Ne lavar ket hiroc'h. Yun en deus graet warnañ ul lamm bleiz hag e zibradet ha taolet war an daol, e benn en a-raok.

— Hei ! eme Yun.

Ar c'hezeg a ra ur frapadenn ; an daboulin a loc'h.

... Gwazed a zo dilammet hag o deus miret ouzh an darvoud.

Yun a ziver ar gwad diouzh e zorn. Gouelañ 'ra.

Seza a zo deut war e dro :

— Deus d'an ti, emezi, ma vo lienet da zorn.

Yun a ya d'he heul, mezhek. A-dreñv e gein, ar C'hor a razailh ; tri gwaz o herzel outañ lakaat e zorn en e c'hodell.

Yun en deus c'hoant dont war e giz.

— Daonet ?... a yud ar C'hor.

Ha Seza a lavare da Yun :

— Petra a oas o vont d'ober ? An dra-se n'eo ket mat.

Yun a stouas e benn hag a lavaras :

— Mont a ran d'ar gêr

— Gwell eo dit chom en ti...

— N'em eus ket aon, eme Yun.

Graet en deus anaoudegezh gant e nerzh.

Yun a bigne gant ar wenodenn... En traoñ, un dornerez a voude dizingal. Skuizh bras e oa. Azezañ a reas hag e sellas ouzh ar stankenn. Pateriñ a reas un dra bennak :

— Seza...

Antronoz, d'ar mare eus an abardaez ma vez kerc'het ar saout d'ar gêr, Yun a ziskennas d'an draonienn.

... Me am eus kavet, ur mintin...

Hedañ a reas ar stêr ur pennad, hag ec'h azezas war ar geot, eus tu an dour. Er foenneg a-dreñv e taskirie buoc'hed ; un ebeul a zaoulamme en dro d'e vamm.

En tu all d'ar stêr, an heol a oa diskennet izeloc'h eget skourroù izelañ ar gwez pupli. Klouar e oa an amzer. Du-hont... kruz ar skluz. Marv e oa tizh an dour ha ne dremene daskren ebet war ar gorre. Un nadoz-aer a oa moredet war ar c'hegid. En ur vodenn haleg, ur vilfig a c'houlenne glav.

Ha bep ur mare, Yun a droe e benn.

Me am eus kavet...

Ur mevel a zigoras kloued ar prad. Ar buoc'hed unan hag unan, ar gazeg, an ebeul a gemeras hent ar c'hraou, en noz o tont.

.....

.....

Ar skluz hepken a drouze en draonienn. Etre delioù ar c'hegid, Yun a welas ar stêr o wennaat, o lugerniñ. Al loar a baras en dour.

Yun a en em gavas genaouek.

Digarez da c'hoapaat a vezo kavet adarre.

Sevel a reas.

— Me 'lazho an den-se, emezañ.

MONA

Un heol gwenn a bare etre targosioù diskourret ar c'hleuz. Ur voualc'h a biklamme dirazomp penn-da-benn gwrimenn ar waremm. An amzer a oa skornet ha difiñv war an uhel.

— Selaou ! eme Alan.

Edo ur c'harr o pignat du-hont gant an hent. Draskadennoù ar rodoù o storlokat er skoaselloù, a zassone en aer yen, evel ma vije bet an hent tost tre, en tu all d'ar c'hleuz. Ar paotr-karr a gane.

— Ar portezour ! eme Alan. Bloaz 'zo n'em boa ket klevet e ganaouenn.

Alan a dride e galon o kavout hep kemm e vro c'henidik.

Dre ma kerzhemp, e tiplege din :

— Bep lun, en ur vont da gas bleud da gêrioù ar menez, e kan ar portezour, abaoe bloavezhioù, ar ganaouenn a glevez. N'eus ket par, war e veno, d' an diskan-se da lakaat ar jav da vont ingal gant an hent.

Ne oa kemm ebet er vro, en amzer o vont e-biou.

Edomp degouezhet e penn pellañ ar waremm. Ul lamm a rejomp war ar c'hleuz gant nerzh hon arzelloù yaouank. Etre div wezenn-bin e tarzhas an draonienn, gant koadoù ha brouskoadoù ruz war an holl diribinoù, pradoù glas er goueled, hag, er c'hroaz-hent, du-hont, un ti a-zoare, nevez-razet, gwenn-kann.

En ur c'hoarzhin, Alan a astennas e zorn :

— Ar Gelvezeg Vihan !

Ti Mona.

Un hent kaer a oa da ziskenn.

Ne oa den en ostaleri. Ur gastolodennad dour a oa war an trebez, e-kreiz an oaled, ha, dindani, daou pe dri etev tan, o vogediñ.

— N'emañ ket pell, a soñje Alan ; n'eo ket distaliet c'hoazh an daol ha dour skaotañ a zo war an tan.

Hag e oa diwezhat.

— O ! n'eus den?

Azezañ 'reas Alan e-barzh an oaled, war ur piler koad, ha me er c'hogn all, war un dorchenn vroenn. Alan, gant ur skilhenn, a dabac'he ar glaou hag al ludu. Pignat a reas ur fulenn bennak er siminal.

— Kentañ gwech he gwelis, emezañ, e oa e pardon an Neñv. Fichet e oa, evel ma tle ur bennhêrez bezañ fichet ; voulouz betek he diskoaz, he brozh aour-meudennet, un davanañjer seiz gwenn. Hep dale emichañs e vi pedet da vezañ paotr-enor...

An nor a zigoras war he fouez. Ur boutad avel a leunias an ti.

Alan a savas.

Ur paour-kaezh kozh, krommet war e vazh, a zeuas tre, hag a azezas war ar gador dostañ.

— 'M eus aon n' emañ ket Mona er gêr, a lavare Alan, o vont hag o tont dre an ti.

An hini kozh a savas e benn. C'hoant en devoe lavarout un dra bennak. Hogen, ne reas nemet toc'hellat. Skopañ 'reas etre e zivesker. Ur wech ar mare ec'h anale hir hep krediñ klemm.

Ar yenijenn a c'houneze an oaled.

An horolaj a skoas un taol. Alan a sellas ouzh an eur :

— Ne vo ket pell ken, a lavaras an hini kozh.

Daou vunud goude, e trouzas botoù koad, er porzh.

Mamm Mona a zeuas en ti gant ur vriad vleñchoù.

— A ! salud ! moereb.

— Sell, 'ta ! ha c'hwi a zo aze ?

— Ni eo !

— Ha pe vare oc'h degouezhet er vro ?

— Ar mintin-mañ.

— Hag emac'h pell 'zo en ti ?

— Ur pennad zo. Edomp o vont skuizh ha warnes riellañ, a lavaras Alan, en ur farsellat.

— Gwir eo, pell on bet gant va zroad. Hag a nevez 'ta, yaouankizoù ?

Mamm Mona a c'houlenne diganimp petra a oa nevez !...

— N' eus e Kêr-Iz nemet traoù kozh...

— An ti amañ, d'an nebeutañ, a zo bet gwisket kaer, emeve ; 'm eus aon eo evit eured ar verc'h ?

— Feiz, va Doue, hag ez eo, ya !

— A !... eme Alan.

— Ya ! nevez dimezet eo Mona. Ne ouiec'h ket ? Feiz ! pemzek deiz dres. Ret e oa ober d'an ti ur c'hempenn en diavaez, hag ur fich en diabarzh. Koulskoude...

— Pemzek devezh 'zo ?...

— O ! ur friko dister, ur friko paour...

— Evelato...

— Ya ! Mona ne vourre mui er Gelvezeg Vihan. Alias e komze diwar da benn... Pell 'zo e lavare e vije aet da labourat e kêr. Ur bennhêrez !... Ma n'eo ket un druez !... An tad ez eas droug ennañ. Aner avat, eo bet dezhañ dialiañ Mona. Mont a reas da Vontroulez daoust d' he zad ha d'he mamm. Daou viz goude, e timeze gant ur martolod eus Kameled... An tad n'eo ket bet en eured.

— Na c’hwi ?

— O ! ar mammoù !... Daou zevezh on bet e Montroulez. Hogan, mall a oa ganin dont en-dro. Bremañ emañ an daou gozh o-unan er c’hroaz-hent. Ne zeu den emañ abaoe m’eo aet kuit ar verc’h ; den. Pep hini, avat, a sent ouzh e blanedenn, ha kavout a ra din e vezo eürus.

— Ha gwaz Mona a ya d’ ar mor ?...

Alan a glaske glaou bev el ludu, a daole warno tammoùigoù skolp, hag a c’hwezhe.

— Diwall, Alan, ma leugnin ar gastolodenn : an dour a zo war an tan a zo aet da aezenn. Ha tan dindan, ma vezo prest ar rouzig bremaik.

— N’ ouzon ket hag amzer hon eus, a lavaras Alan.

— Emichañs n’oc’h ket deut d’ar gêr da labourat ?

Hag an ostizez a lakaas keuneud sec’h dindan an trebez. Mont ha dont a reas dre an ti. Skaotañ ’reas ar skudilli, hag un taol skub a reas d’an daol ha d’al leur-di.

— Ha te, Kaou, emezi, te a zo deut ivez d’ober ur weladenn dimp ?

— Ya, siwazh ! a huanadas an hini kozh. Ne oan ket evit chom ken ; skornet e oan, ha va bizied a oa marv ouzhin. War an hent-se e c’hwezh un avel fall. A-boan ma em eus torret, er mintin-mañ, ur banerad vein.

— N’out ket yac’h, neuze ?

— Ha ne vezin ket ken ! Emañ an derzhienn warnon. Ur pistig a vir ouzhin plegañ va c’hein.

— Arabat dit dont d’az labour dre un amzer ken kriz.

— Dre amzer glouar ha dre amzer fall, e renko ar re baour labourat dalc’hmat.

Hag e skopas etre e zivesker. Ober a reas ur sell ouzh ar boutailhoù :

— Kalz arc’hant a vankan deoc’h, pelloc’h, emezañ, lentik.

— Feiz ! Kaou, ne ran ket bemdez ar gont. Bez dichal, avat : ne vez lakaet war ar c’hoch nemet an dud onest. Petra gemeri ?

— ...

— O ! moereb, a hopas Alan, emañ an dour o virviñ. Aozit dimp buan bep a vanne rouzig tomm, ha lakait e-barzh ar gwellañ lip-e-bav a gavot war stal ar romoù. Marteze an tad kozh a gemero ivez un dra bennak ?

Kaou ne savas ket e benn.

— Ar baotred yaouank a bae ur banne dit, Kaou, a lavaras dezhañ e pleg e skouarn an ostizez. Petra ’vo lakaet dit ?

— M’ em bo neuze ur banne odivi.

— Hag an torrere-mein a stouas e benn gant ar joa.

An torrere-mein a oa bet, hep mar, p’edo en e vrud, ur c’haer a zen. Evit d’e zremm bezañ livet kalet ha roufennet don, en ur labourat en avel hag en heol,

e zaoulagad glas, damguzhet gant mourennoù stank, a oa glan ha sioul. E zivesker, evel divesker an dorrerien-mein, a oa gwaskedet, betek an daoulin, en heuzoù plouz stardet gant ul las kanab. Bep ur mare e toc'helle gant ar paz krign staget outañ.

— Dremm un denjentil, emeve da Alan.

Hag Alan am respontas :

— Gouenn ar menez.

Ar c'hafe a vogede e bolennoù, hag, en o c'hichen, e lugerne gwerennadoùigoù laouen. An torreren-mein a zourenne e zaoulagad.

Alan, gaoliet gantañ ur penn eus ar skabell, a vousekane hag a gemere plijadur o wintañ hag o tiwintañ ar penn all :

— Ba ! Lan, a lavaras ar vestrez, taol dimp ur ganaouenn, ha n' eo ket mouskanañ an hini eo.

Alan a lezas penn ar skabell da gouezhañ herr war daolennoù mein glas al leur-di.

— N' eo ket torret, emezañ, en ur sevel. Trala- laderidonra-tralalalalenno.

— Asa ! Lan, te a zo un eostig pe ur goapaer.

— Ma ! setu amañ sonioù all, war donioù anavezet.

Alan a dennas e dog, a droñsas milginoù e chupenn betek an ilinoù. Reutaat a reas e gorf, reutaat a reas e vouezh, hag e tistagas e ganaouennoù farsusañ, annezet en e eñvor abaoe bloavezhioù.

Mamm Mona, kement ha ma c'hoarzhe, a oa bet ret dezhi mont er-maez, el liorz, e-pad un abadenn, da dennañ war hec'h anal.

An torreren-mein a sune e gafe loaiad ha loaiad. E zaoulagad a oa sklerijennet gant goulaouig al levenez.

— N'eo ket gwir, tad kozh, emeve, ar re yaouank a dle lammat ha kanañ ?

— O oad eo.

— Alo ! yec'hed, neuze !

— Yec'hed !

Pep hini a stokas e werenn. An devezhour kozh a grene e vrec'h. Ne dae ket ar mousc'hoarzh — ur paour-kaezh mousc'hoarzh dister — diwar gorn e vuzell. Pelloc'h e vije chomet ouzh taol, nemet mamm Mona a lavaras dezhañ :

— Bremañ, Kaou, ez eo ret dit mont d' ar gêr, a-raok ma vo kollet ganit nerzh da vanne. Ul lev hanter dre amzer skornet a zo ur pennad mat a hent.

— Ober a rin an hent, a lavaras Kaou, mao an tamm anezhañ.

Hag e savas.

— Bennozh Doue, deoc'h ho-taou, emezañ.

Hag eñ er-maez, daougrommet ha dillo.

Alan, azezet war ar skabell, a skarzhe gant laonenn e goñtell, ar gramenn galetaet e garanoù golo an daol.

Lavarout a reas a-greiz-holl :

— N'eo ket tomm en ho ti, moereb.

Distreiñ a rejomp dre an hevelep hent, goustad. An delioù staget gant ar skorn ouzh al leton, hag ar bodoù sec'h kouezhet e-pad ar goañv, a zraske dindan hon treid. Ar c'hoad a oa difiñv. E tu ar stankenn, dindan ar c'helvez hag ar bezo, ur c'hi a harzhe er ribouloù, e fri ouzh an douar, o redek ar c'had. Labousedigoù a nije diouzh o c'hlud. Ar c'hi a lammas dreist ar c'hleuz, a gammigellas dre ar foeneg, betek ar stêr Arc'hant, a yudas d'al laez div pe deir gwech, hag a redas davet ur paotr saout e gwasked ar c'hleuz.

Treiñ a rejomp er c'hoad, goude treizhañ ar stêrig e Sant-Mikael. An hent a oa goudoret gant bodennoù kelvez ha gwez kelenn. Heoligennoù an diribin a oa gwisket a van ha bleuniet a vrug limestra. Dour sklaer a verade diouzh ar roc'h, penn-da-benn an hent, eus eiennoù sklinton kuzhet er raden-bleiz, pe a neudenne diouzh geotenoù hir, hag a vilbilhe war grouan an naozioù.

Hag e pignemp. El laez, Alan a chomas a-sav. Distreiñ a teas e benn, ha, goude ur sell ouzh an oabl :

— Henozh, emezañ e vezo skorn du.

En draonienn e lufre glaster ar pradoù. Ar paotr saout a oa kludet en ur goudor all, souchet en e groc'hen dañvad. War an dorgenn enep, ur vaouez a rastelle delioù sec'h. Er c'hroaz-hent, ti Mona a oa gwenn-kann e-tal ar saprennoù du.

Alan a gasas ur sell war-du an ti gwisket a raz nevez.

— Un abadenn c'hoarzhin ac'h eus aozet dimp, bremaik, emeve.

— Ya ! An hini kozh en deus bet e walc'h a nerzh-kalon 'vit mont en-dro d' ar gêr.

C'hwitelladenn diamen an tren a dregernas penn- da-benn ar stankenn. Dre un hent all, ar portezour, echuet gantañ e zevezh, a zistroe d' ar vilin, ha diskan an hevelep kanaouenn a c'hournije a gaouadoù dre ar gwaremmoù skornet.

En ur vousc'hoarzhin, Alan a lavaras din :

— N'eus kemm ebet er vro.

GOUEL AR SAKRAMANT

An hañv nevez ganet a dride a gaouadoù e liorzhoù Breizh-Izel. An avel a drouze er gwez. Porzh Pennavern a oa moredet en heol klouar. E gwasked ar skiber, ur vamm-yar, puchet er boultrenn, a c'houde un torrad labousedigoù dindan he eskell, c'hwezhet. Bep ar mare ur poñsin a zic'houzouge a zindan un askell, hag a c'hoarzhe d'an heol gant perlez e zaoulagad yaouank. An hini gozh a gloche, ha, kerkent, ar pennig melen a zistroe d' ar goudor, e baradoz ar pluñv.

Ar c'hleier a sone ar gousperoù, gousperoù gouel ar Sakramant.

Herve Bogion, mab Pennavern, en doa douret e gezeg, ha lakaet foenn en o restell. Gant palm e zorn e floure blevenn skrivellet ar gazeg c'hell.

Ar c'hleier a davas ; ar c'hloc'h bihan a dintas daou daol. An eil son.

— Poent eo din, a soñjas Herve.

Dastum a reas un dornad foenn strewet dindan al laouer, hag e serras an nor war e lerc'h.

Daou baotrig, gant bep a vriad brulu, a c'hortoze, er porzh.

— Ni a zo bet o kerc'hat brulu evit ho c'hoar, a lavaras an hini brasañ, war e bouez.

— Sell aze daou baotrig koant, eme Anna, o tont, d'an ampoent, diouzh al liorz, ur boutegad bleunioù roz dindan he c'hazel. Brulu kaer avat, hoc'h eus kavet.

— O ! er Waremm, du-se, ez eus c'hoazh re hir, hir.

— Mat ! lakait ar brulu war ar bleunioù roz-mañ, kemerit unan e pep dorn d'ar baner, ha dougit anezho diouzhtu d'ar groaz. C'hwi a zeuio en-dro, goude se, da gerc'hat bep a zaou wenneg.

Ar baotred a sammas ar boutegad. Kerzhout a raent buan ken na redent, hag e c'hoarzhent gant ar blijadur.

— 'M eus aon, Anna, eme Herve, hoc'h eus kutuilhet kement boket a oa el liorz.

— Warc'hoazh, Herve, e tigoro bleunioù all. Ne vo ket re fichet ar groaz.

Herve a yeas d'en em gempenn evit ar gousperoù. Bruzunachoù geot kras a roe krafign dezhañ, en e gerc'henn. Kelorn ha chadenn a ziskennas er puñs en ur strakal, ken na lamme an ahel.

Herve a skuilhas dour fresk en nev-vaen. Diwiskañ 'reas e chupenn hag e roched.

A ! nann, n'edo mui liv ar c'hleñved war gorf Herve Bogion. Ouzh e welout korfet-kaer dindan heol mezheven, n'en dije kredet den e oa bet war e wele adalek ar foennoù, warlene, betek an diskar, bet nouennet div wech, ha chomet mizioù ha mizioù etre gwellaenn ha fallaenn. Gant mizioù o tremen edo tremenet ar c'hleñved, ha paret en doa adarre ar yec'hed gant an hañv o

c'horin. N'oa ket bet an tomm ha yen evit e yaouankiz. D'ar falc'hadegoù ez aio adarre, hag e teuo gantañ ar reutañ tenn ; d'an eost e youc'ho war al leurioù-dornañ, hag e winto forc'hadoù plouz d'ar bern, ker sonn hag ar reutañ douger. Bagol eo da zegas avi d'un den yac'h. Anvet eo bet, en oferenn-bred, da zougen banniel a bras sant Tei, ha plijadur a ra dezhañ soñjal eo bet lakaet Mari Vazele da zougen ar Werc'hez. Diwar o fenn, o deus merc'hed Landremel kavet da abegin. Hervezo evelato, e kendereont o-daou, an eil ouzh egile.

Ur vaouez gozh avat, a gav sklaer ha gwall-gizidik daoulagad Herve Bogion.

Herve, stouet a-us d'an nev, a daole dour dreist e choug.

...Keit ha ma oa chomet war e wele, klañv ha klañvidik, e-oa bet Mari aketus da zont da gerc'hat eus e geloù. Alies e teue d'an abardaez, hag e sikoure Anna Bogion da wriat pe da ferin ar c'hofoù, digarez da chom pelloc'h. Ur wech zoken, e oa bet en ti ur penn-devezh leun, hag he doa skoazellet da vugadin. Pa gemere he stamm, e veze azezet war ar skaoñ, hag ouzh e wele. Flour ha sioul e oa he mouezh pa c'houlenne digantañ pe naon pe sec'hed en doa, ha petra a c'hoantae, evel ma vije bet e c'hoar.

... Hag Herve a skuilhe dour war e benn, a vozadoù.

— 'M eus aon e plij deoc'h an dour, eme Anna, diwar dreuzoù an ti.

— Vad a ra ! emezañ. Hag e kemeras an toailhon a-dre daouarn e c'hoar, en ur strilhañ e bennad blev.

Edo e vamm o vont d'ar vorc'h.

— Sec'hit mat ho plev, Herve. Blev gleb n'int ket yac'hus.

— Ba ! eme Herve en ur c'hoarzhin. Hag ez eas d'en em wiskañ.

Kreskiñ a reas lammoù e galon yaouankaet ; klevet en doa e c'hoar, er porzh, o lavarout : — Emaoc'h o vont, Mari ?

— Ya ; amañ eo aet an dud ?

— Mamm a zo aet, hag Herve a zo oc'h en em wiskañ. Poent eo hastout ; pell-oc'h e vo ar son diwezhañ.

— Goloin a ra an oabl...

— Gant ma ne ray ket glav ?

— Glav ne vo ket gant an avel a c'hwezh war ar menez.

Herve, dre brenestr e gambr, a daolas ur sell er porzh. A~benn neuze avat, Mari Vazele a oa aet e-biou.

Ur vargedenn a guzhas an heol, hag a bourmenas he skeud, goustad, war borzh Pennavern. Ar yar gozh, gant he labousedigoù, a ziskrape e poultrenn ar skiber ; ar polezi, kludet war rod an drailherez-lann ha war dalioù an tumporelloù, o doa souchet o fenn dindan o eskell, hag, arneuet o gwad, a vorede, o c'hortoz ar glav.

Herve a stardas e c'houriz glas en-dro d' e zar- greiz, hag a wiskas e chupenn zu neudennet. He c'hoar a zegasas dezhañ e dog nevez, a roas tro d'ar vlevenn hag e tispilhennas ar voulouzenn uhel, stardet a-dreñv gant ur bloug aour.

— Kaer e viot, emezi.

Ya, edo adarre deut da waz. Mezheven en doa degaset dezhañ an nerzh diframmet digantañ e mezheven warlene. Par-eeun en em gave d'ar barrekañ Lotead.

...Ne welas ket Mari Vazele o vont gant an hent, dirazañ. Mari, aon ganti emichañs degouezhout diwezhat er gousperoù, he doa astennet he c'hammedoù.

E Landremel, e-tal an ostalirioù, ar wazed a vutune hag a zivize diwar-benn an amzer hag an ed.

— A ! salud, Herve, deut oc'h ! eme Jakez, mevel bras ar Runigoù.

— Ya ; pelloc'h e vo an taol diwezhañ...

Mouezh ar c'hleier a yeas war e gomzoù.

Dre ma tostaent ouzh an iliz, Jakez a lavare da Herve :

— Klevit !... deut oc'h da zen en-dro... N'oc'h eus ket soñj ?... P'hor boa gonezet ar banniel diwar re Bleiben, da zeiz an tenn ? Tud reut e oamp. Bremañ, pa oc'h pare, paotred an tenn o deus plijadur. Hag ez omp en em glevet. Ar c'hleier, d'ar brosesion, a vo brallet gant paotred ar c'hlanz. Ne bigno den all en tour. Hiziv a vo devezh bras.

Herve a vousec'hoarzhas.

— Mat, emezañ, en em gavit holl, goude ar gousperoù, en ostaliri ar Saliou. Hiziv ar sonerien a ranko distreiñ mezv d'ar gêr... Ha brall d'ar c'hleier, ken na vrallo an tour !

Hag e tennas e dog war dreuzoù an iliz.

Anna Bogion a gare he breur gant karantez ur vamm. Evit ober plijadur dezhañ he doa kutuilhet bokedoù bravañ al liorzhañ da vleuniañ ar groaz hag aoter ar c'hroazhent. Karantez evit he breur savet a varv da vev. Karantez he ugent vloaz.

Ar baotred o doa plantet, neizheur, saprennoù yaouank en-dro d'ar groaz. Matezh an aotrou person, skoazellet gant dimezelled pinvidik ar vorc'h, a wiske korf ar groaz a giñvi, hag a spilhenne enni bleunioù roz, ker ruz ha gwad ar Salver. Stummet o doa war al leurenn, gant geotoù ar Werc'hez, ur steredenn c'hlas-wenn, ha merc'hedigoù, gant brulu hag elestr, a ballenne an hent.

Ar c'hleier a sonas. Echu e oa ar vleuniadeg.

— Biskoazh n'eo bet ker fichet ar groaz, eme unan eus dimezelled pinvidik

Merc'hed a lavaras, goude gouel ar Sakramant, en doa Herve Bogion taolet ur sell ouzh Mari Vazele, p'edont o tostaat ouzh an aspled evit mont da zegemer ar Werc'hez ha banniel bras sant Tei a dre daouarn ar c'hloc'her. Nemet n'eo ket bet gouezet hag e lavaras ur gerig dezhi, na merzet he doa stouet he daoulagad d'an douar.

Ar c’hleier, kaset taer en-dro gant paotred an tenn, a strew war ar barrez o galvadennoù drantañ. Nijal a ra o mouezh d’ar menez, a-dreuz roziou ha gwarimier, diskenn a ra d’ an draonienn dre girnier gwaskedet, heuliañ ‘ra an hent bras, er c’hroazhent e kildro, hag e trid er gweziou ha war iliaev an targosioù, hag en em sil er mengleuzioù, el liorzhoù, e leurioù tommheoliet ar c’hêriadennoù, ken habask d’ar sulvezhioù d’abardaez. Ar c’hleier a voud er fenneier touz, hag e kanont a-gor gant ar stivelloù ha gant skluz an Avon, evit distreiñ hag adpignat e gant an avel d’an torgennoù, a-dreuz ar balanegoù ha dreist ar c’hleuzioù, kribennet a raden yaouank, evit mervel e menez Krulo, war gorre ar segal glas.

War blasenn Landremel e skedas ur barr-heol. Al lid-ambroug a oa deut er-maez. Ar bannieloù, seiz an tavañjerioù, voulouz ar c’horfennoù, ar c’hoefoù gwenn-kann, pluñv an del, ar Sakramant a daolas o luf. Merc’hed ha gwazed a gane :

D’hor mamm santez Anna...

Mouezh ar varchigoded a skiltre dreist an holl mouezhioù. An aotrou kure a roe an ton ; e zivrec’h, savet d’an nec’h, a heje milginoù ledan e sourpiliz gwenn, evel eskell digoret.

Evel ar varchigoded, ar c’hleier ne oa ket berr o anal. O bazoulennoù a skoe ouzh an arem gant imor ha levenez. Er c’hirnier, mammoù o vont d’ar groaz, ur bugel war o brec’h, hag ur paotrig tri bloaz, o sunañ e viz meud, krog ouzh o zavañjer, a gerzhas buanoc’h.

— Dalc’h ‘ta ! eme Jakez ar Runigoù, en ur sachañ war gordenn ar c’hloc’h bras. Ur c’hwezenn gaer da baotred ar c’hleier. Paotred ar c’hloc’h bras a gane :

— Binbaon d’al laez !

Paotred ar c’hloc’h bihan a ziskane :

— Binbaon d’an traoñ !

Hag holl :

— Sa...a...ach... ‘ta !

Brall d’ar c’hleier ! Ar sonerien hiziv a ranko mont mezv d’ar gêr.

— Brall dezho ! Oc’ho !

Biskoazh n’en doa krozet kement tour nevez Landremel, ha biskoazh n’en doa gwelet en e solier kement a yaouankizoù bagol.

Lorañsig, niz da Jakez ar Runigoù, a rae ivez « binbaon ! Oc’ho ! » en ur bignat d’an tour. En em laeret en doa diouzh al lid-ambroug o vont dre an nor dal, hep gouzout dare d’an aotrou kure. Astenn a reas e fri dre an nor damzigor, hag e sellas gant daoulagad bev.

— Amañ ! Lorañsig.

Lorañsig a lammas war ar plancheiz, hag en em istribilhas ouzh kordenn ar c'hloc'h bihan. Ar soner a lezas ar gordenn da vont, ha setu Lorañsig sachet d'al laez. Al lakepod, paket genaouek, a ziskrogas trumm hag a gouezhas war e benn adreñv. Ar sonerien a zirollas da c'hoarzhin.

— Binbaon d'al laez ! binbaon d' an traoñ !

— Emañ ar vicher o sankañ don, eme unan. Aet e oa al lid-ambroug a ziwar weled. Ar c'hleier a davas. Ne gleved mui diouzh an tour nemet mouezh ar varchigoded.

E hanter hent, e-tal park melchon ar Joleg, banniel bras sant Tei a chomas a-sav. Herve Bogion he degemere digant Renan Kerhoaz, an douger kentañ.

...Biskoazh ne oa bet banniel bras sant Tei douget ken uhel war hent bras Landremel.

Ur vaouez kozh, fur baourez, penndaoulinet e-kichen ur gloued, a reas sin ar groaz pa dremenas Herve. Marteze e oa degouezhet dezhi, er goañv tremenet, astenn he dorn ha goulenn un tamm bara e toull dor ar Bogion, hag he doa, goude he aluzen, lavaret ur bater hag un ave evit tud an ti. Hag Herve a oa deut yac'h en-dro.

— N'eo ket re bonner, Herve ? a c'houlennas Ronan Kerhoaz.

— Ponner, emeon-me, a respontas Herve.

Ma oa ponner ar banniel, eñ a oa kreñv.

Eo, skuizh ez eas a-raok m'en devoe graet dek metrad zoken. Ur pistig a santas en e gostez. Barradoù avel a skoe a gaouadoù war ar seiz ledan, ma ranke Herve chom a-sav bep ar mare, reutaat e izili, ha treiñ ar banniel war e gant evit mont a-skoaz gant an avel.

An aotrou person a selle gant nec'h ouzh sant Tei hag ouzh an oabl, hep un eil tro. N'oa ket avat, gant aon ouzh ar glav ; keuz ennañ da vezañ anvet Herve da zougen ar banniel ne lavaran ket. Anna Bogion he doa anken ivez, ha hep barr-avel a skoe war he c'halon.

— Gwall avel ez eus, eme Renan Kerhoaz, evit divankañ e gomzoù kentañ.

— E c'hell c'hwezhañ, a respontas Herve, gant ur genou prenet.

Ha banniel bras sant Tei a yae gant an hent, sonnec'h eget an holl vannielloù all. A-dreñv, Mari Vazele, o tougen ar Werc'hez, a oa he daoulagad o parañ warnañ.

Al lid-ambroug a dostae goustad.

Ave, maris Stella...

Andorennet e oa bremañ an hent ouzh ar c'haouadoù avel gant ar c'hleuzioù uhel hag ar c'hreskoù derv nevez. Herve a oa mall gantañ degouezhout ha harpañ fust ar banniel ouzh mein an hent. Ar mammoù, war o daoulin dirak ar groaz, a ziskabellas o bugaligoù.

— Peoc'h ! bugale. An Aotrou Doue !

Neuze avel ar menez, war e api er parkeier, a lammas er c'hroaz-hent, a hejas an tavañjeroù seiz, a skoas ouzh ar brozhioù ponner, a ziframmas ar bannieligoù koton gwenn a dre daouarn merc'hedigoù ar skol, a vrallas an del, a sarac'has er gwez, a razailhas, fuloret, a ankelc'hias ar bannieloù ha, p'edo ar Sakramant, meulet ra vezo, o tegouezhout er groaz, a stlapas d'an traoñ, war vein an hent, banniel bras sant Tei.

P'en devoe ar beleg graet sin ar groaz a-us d'an dud penndaoulinet war an hent, e loc'has adarre al lid-ambroug war-du Landremel. Ar merc'hed, bodet a~dreñv ar wazed, a gilas d'al lezoù evit reiñ frankiz, o c'hortoz o zro. Ar groaz Wenn a dremenhas, ha goude ar groaz aour, banniel ar Galon Sakr, banniel an Itron-Varia, banniel bras sant Tei, ar Werc'hez, Santez Anna, ar Sakramant, meulet ra vezo, ar barrezianiz.

Renan Kerhoaz a zouge banniel sant Tei.

An avel a grogas adarre da c'hoari e benn fall dreist ar c'hleuzioù izel ha dizolo. An aotrou person avat, a gerzhe dianken.

— Herve, eme Renan, arabat mont ken buan.

Herve a glaskas ingalañ e gammedoù ha kerzhout gorrekoc'h, hag e oa atav e gerzhed dizingal. Mall en doa tremen e-biou d'ar merc'hed ha bezañ erru en iliz. Glas e oa e liv. En aner e klaske gwiskañ un dremm dizeblant ; edo krizet ha roufennet e dal. Ne sellas nag a-zehou nag a-gleiz, e-doug ma tremene e-biou d'ar barrezianiz. N'ouie ket petra ober gant e zaouarn, ha keuz en doa da vezañ lezet e dog en iliz. Hep gouzout dare dezhañ e valee adarre buanoc'h.

En tour ar sonerien a gane :

— Sa...a...ach... 'ta ! O...c'ho !

— Binbaon d'an traoñ !

— Binbaon d'an laez !

— Oc'ho !

Lorañsig, puchet ouzh aspled ar solier, a selle ouzh ar brosesion o tremen dre an nor dal, hag a doc'helle en-dra ma c'helle, evit bezañ gwelet gant paotred ar skol.

Pa voe echu ar gousperoù, mitezhañ an aotrou person ha dimezelled pinvidik Landremel, deut da zivleuniañ ar groaz, a lodas ar bokedoù etre ar vugaligoù. Tiez, war ar maez, ne vezont bleuniet nemet ur wech ar bloaz da heul gouel ar Sakramant, hag e vez ar bleunioù miret betek gweñviñ, ha klozet delioù roz etre pajennoù al levrioù oferenn. Bleunioù ar groaz o deus ur frond santel dreist da frond an holl vleunioù all.

Herve a zistroe d' ar gêr. Ur pennad dirazañ ez ae Mari Vazele gant ur vignonez ha gant Ronan Kerhoaz. Anna he doa lavaret da Herve chom d'he gortoz ; respontet en doa e kave gwelloc'h mont d'ar gêr, diouzhtu, Ken dezhañ bezañ sentet ouzh e c'hoar !

A-raok kuitaat Landremel en doa tremenet dre ostaliri ar Saliou, hag en doa

gourc'hemennet da Ber reiñ d'ar sonerien ar pep gwellañ a oa en e gav, ha kement ha ma karent.

Er c'hroazhent, paotredigoù a en em dage a-zivout ar bokedoù taolet dezho diwar an aoter gant an dimezelled.

— Me ! me ! ur boked din !

— O roit unan din ivez !

— Amañ !

— Piv n' en deus ket bet ? a c'houlennas, en ur c'hoarzhin, unan eus an dimezelled.

An holl vugaligoù a hopas :

— Me !

— Maivon, en tu-mañ n'eus ket bet stlapet !

Maivon a vannas bokedoù diouzh o zu.

En ur dremen, Renan Kerhoaz a bakas ur rozenn hag he c'hinnigas da Vari Vazele.

Ar sonerien a zeuas d'an ostaliri.

— Hiziv, eme Ber Saliou, an ostiz, ez eus bet ton bras gant ar c'hleier.

— N'oc'h ket aet bouzar, Per ?

— Feiz ! bet darbet din.

— Ha bet darbet d'ar c'hloc'h bras kouezhañ en traoñ a dammoù !

— A 'ta ! paotred, petra 'vo evet ?

— Gortozomp, eme Tin Ar Gouerou. N'eo ket degouezhet Herve.

— Herve ne zeuio ket, eme Ber Saliou. Tremenet eo dre an ti, ha lavaret en deus din diskargañ deoc'h, diouzh ho c'hoant. Aet eo d'ar gêr, war-eeun.

Tin Ar Gouerou a hejas e benn.

— D' ar gêr ! Gwir, n'en em gav ket c'hoazh gwall yac'h. Er groaz, bremaik...

Mari Bogion a zeuas en ti da breñañ holen. Ne reas nemet mont ha mont.

— ...Ar reutañ den a oa e Pleiben, da zeiz an tenn, a lavaras Tin.

— Ba ! evelse emañ ar bed, eme Jakez ar Runigoù. Un den o sevel diwar gleñved n'en do morse nerzh un den yac'h. Evomp atav, ha yec'hed dezhañ !

— Petra a gemero pep hini ? a c'houlennas an ostiz.

— Ar gwellañ eo lakaat dimp eizh gwerenn hag un hanter boutailhad rom.

— Nann, dek kwerenn, Per ; unan evidoc'h hag unan all evit Lorañsig. Gounezet en deus ul lipadenn. Bremaik, en ur glask pignat d'ar c'hleier, ez eo kouezhet war e reor, ken en deus graet bek en ur gouezhañ.

Lorañsig a c'hoarzhaz dre zindan.

— Alo ! eme mevel bras ar Runigoù, ar sonerien hiziv, a ranko mont mezv d'ar

gêr.

Tin Ar Gouerou a dufas, war daroù al leurdi, e zaou wennegad butun sunet.

Anna, o tegouezhout er gêr, a welas war skaoñ ar gwele, hanter bleget, dilhad mezher he breur, ha, war an daol, an tog nevez gant e voulouzenn uhel hag ar bloug aour plaen.

Didrouz e oa porzh Pennavern. Er skiber hag el liorzhoù, e sarac'he an avel ; ar gwez evlec'h a vrañsigelle o skourroù uhel, melenet gant ar c'huzh-heol.

War-dro serr-noz, e tistroas Herve d'ar gêr.

— Oc'h ober un droad oc'h bet ? a c'houlennas he c'hoar digantañ.

— Ya ! Ar Mokaer en do ed brav, ar bloaz-mañ.

Herve a azezas ouzh taol.

Klevet e voe un den o vont e-biou en ur ganañ.

Tin ar Gouerou, meyv, war hent ar gêr.

— Skuizh oc'h, Herve ? eme Anna.

— A ! oah ! Mouezh Tin ar Gouerou a chomas berr e-kreiz un diskan.

— Anna, bleunioù ez eus en ti ?

— N' eus ket, Herve ; perak ?

— A ! Me grede din e kleven en ti c'hwez vat bokedoù ar groaz.

Anna a sellas outañ.

— Gouelañ 'rit ? emezi.

Hag, evit ar wech kentañ en he buhez, Anna Bogion a bokas d'he breur.

AR RUN-HEOL

Brumenn wenn ar beure a deuze e goueled an draonienn gant heol mezheven o c'horriñ.

Rivanon, o pignat gant diribin an dorgenn, goustad, evel gwall sammet, a chomas harpet e hanter hent. Teurel a reas ur sell a-dreñv e gein, hag e welas e oa kaer an draonienn gant ar glizh war ar c'hlazenn hag an heol o parañ enni penn-da-benn. Alanat a teas, evel huanadiñ, hag, e-kreiz-holl, en em gavas skuizh. Hogan ne oa ket skuizh e gorf. E galon avat, ne lavaran ket.

Didrouz e oa an draonienn ha ne fiñve enni nemet lufr an heol war ar c'hlazenn c'hleb.

Rivanon a sellas en-dro dezhañ ha ne welas hent- karr e nep lec'h. Hogan ne glaskas ket gouzout ha dont a rae kouerien da zastum eno ar geot hir. Ne soñjas nemet en un dra : an draonienn a oa gwerc'h ha dizarempred.

Arvestiñ an draonienn didrouz ha dizarempred a oa dudi da galon Rivanon. Merzout a reas e oa ar c'hlazenn, e-kreiz an draonienn, drusoc'h eget er gwrimennoù. Eno, e brizheol ar geot hir hag an elestr, e piltrote moarvat ur wazhig, hag he dour, en ur ziskenn, a c'hoarzhe en he lammoùigoù d'ar gleskeri o tihun e freskadurezh ar prad.

C'hoant a zeuas da Rivanon diskenn betek goueled an draonienn evit selaou mouskan ar wazhig en he lammoùigoù ha sellout ouzh ar balafenned hag an nadozioù-aer o c'hoari er bleunioù o tigeriñ.

Treiñ a reas kein d'an draonienn hag e kendalc'has da dostaat, goustad, ouzh laez uhelañ an dorgenn. Evit arvestiñ an draonienn gwelloc'h, gant ar glizh war ar c'hlazenn ha mousc'hoarzh an heol o parañ enni penn-da-benn.

Tost d'al lein ec'h azezas. C'hoant a savas dezhañ rannañ ur gomz gant unan bennak. En-dro dezhañ ne welas den ebet. Ar golveni, ar boc'hruzged hag ar sidaned a razailhe e strouezh ar c'hleuzioù hag er brouskoad. E-harz e dreid, ar raden tener, nevez savet diouzh an douar skañv, a reutae da wrez an deiz o dantelezhioù kildroet, hag ar gwenan aketus a dremene e-biou dezhañ gant ur sardon skiltr.

Rivanon a selle... Ne wele ha ne gleve. Chom a reas lent e spered en e brederioù, morzet ma oa ennañ e-unan e holl c'hoantoù gourel.

Liver e oa dre vicher, ha brudet e anv e meur a vro. Steuet en doa poltredoù priñsezed ha rouanezed, hag eus ar broioù estren e teue dezhañ ar vrasañ meuleudi. E boltredoù a oa dreist, a bell, da re an arzourien vrudetañ, kement a wirionez ha kement a vuhez virvidik a lakae enno. Hogen, na brad na meuleudi ne gavas degemer e kalon an arzour. Livet en doa, e gwirionez, poltredoù priñsezed en o c'hened ha rouanezed en o gloar... O sellout outo, avat, goude ma oant peurechu, Rivanon en em gave doaniet, rak e daoulagad ar priñsezed e luc'he atav pe ar vrasoni pe an hudurniezh pe an techoù all. Ne gavas morse poltred disi e-touez e oberoù. Hag eñ en doa klasket atav livañ ar wirionez

kaer, ar gened kenedus hag ar c'hlanded c'hlan...

Neuze, digalonekaet, e kuitaas ar gêrbenn. Dont a reas da gornog e yaouankiz, da gestañ ha da gavout marteze, war ar maez, er glaster hag en heol, an disterañ eus ar vuhez c'hlan en doa klasket betek-hen, e lec'h all, en aner.

Rivanon a arveste an draonienn heoliet. Gant gwrez an deiz e save diouti frondoù ar geot hag ar bleunioù, hag e pep tu e vouskane ar sev nevez a-us d'an douar o strujañ. Saouzanet e chomas, hag al levenez a waskas e galon a oa burzhud hag estrenvan.

An heol a oa uhel ha kreisteiz tremenet. Rivanon a oa azezet bepred en hevelep lec'h.

Bolc'het-mat e oa an abardaez ha skeud ar gwez, en tu all d'an draonienn, a voukae en amc'houlou. Sevel a reas hag e kendalc'has da vont war-raok, en arvar, e c'hwez vat ar maezioù didrouz.

En em gavout a reas gant ur c'houer o tont eus ar brouskoad gant ur gazeliad aozilh.

— Emaoc'h o pourmen, aotrou ?

Ar ger aotrou ne blijas ket da Rivanon. N'en doa mui, e feson, dremm an den eus e vro ?

— O pourmen emeon.

— Ar c'haerañ mare eus ar bloaz hag eus an deiz evit an hini en deus amzer d'ober baleadennoù war ar maez. Me a zo bet o troc'hañ aozilh er brouskoad, aze, rak ar paneroù nevez a zeu da vezañ, goude ur bloavezh labour, paneroù kozh ha didalvez.

— Klevit, va eontr, daoust hag ez eus an bent da vont betek an draonienn ?

— Feiz, n'eus hini ebet, va den. Ar foenneg dourennek-se ne ziwan enni nemet broenn hag elestr, hag he geot ne dalvez nag an troc'h, nag an doug. A viskoazh eo bet dizarempred.

Ar respont-se a reas plijadur da Rivanon. Sellout a reas outi ur wech c'hoazh a-raok ober bent gant an den.

Goude ur pennadig bale a-dreuz ar parkeier, e welas Rivanon war laez an dorgenn un ti gwaskedet el liorzhoù. Diouzh ar siminal, kuzhet a-dreñv ar gwez avaloù, e save ar vogedenn, o pignat evel ur seizhenn c'hlas war aour ar c'huzh-heol.

— Da bell ez it ? a c'houlennas ar c'houer.

— D'an Ilvern ez an, ha, 'm eus aon, en em gavan dihentet.

— Hent hir hoc'h eus d'ober c'hoazh. Ma karit, me 'gaso ar mevel bihan d'hoc'h ambrougañ. Setu emamp digouezhet. Deuit betek an ti hag e tañvaot sistr ar vro.

Rivanon a heulias an den. A-dreuz ar bodennoù kelvez, an heol a sile e sklerijenn velen e skoaselloù an hent ha war man ar riblenn. El liorz, ar

c'hegined a ragache en avalenned, hag ar mouilc'hi kludet e kelenn ar c'hleuzioù, a c'hwitelle diehan en abardaez blot.

E oant tost ouzh an ti pa zilmmas ur plac'h yaouank eus al liorz. He fennad-blev kazugel a oa paket e div vailhadenn war he divskoaz, hag ul lien gwenn a gelc'hie he zal, evel ur gurunenn. Treuziñ a reas an hent en ur redadenn, evel en ur dec'hout en he spont. Hervez ur gweled, e oa dremmet-kaer, hag he c'horf, stardet en he c'houc'heledenn, a oa ivez direbech.

Ne gredas ket Rivanon goulenn un disterañ diwar he fouez.

— Deuit tre, eme an den.

Rivanon a yeas en ti. Ar plac'h yaouank, he fennad-blev kazugel paket e div vailhadenn hag ul lien gwenn en-dro d'he zal, a oa azezet e-tal an oaled hag a domme he zreid ouzh an tan.

— Mari, ha dent eo ar mevel bihan eus ar c'hovel ?

— Ne gredan ket. a respontas ar wreg stouet he fenn a-us d'he filligoù.

— Ne zaleo ket, emichañs. Pa vo deut en-dro, c'hwi a gaso anezhañ da ziskouez hent an Ilvern d'an aotrou-mañ.

Mari a savas he fenn hag a saludas an den.

— Azezit, aotrou, emezi, hag en ur c'hortoz, e tebrot marteze ur grampouezhenn, gant ma kavit mat ar c'hrampouezh aozet war ar maez ?

— Ar c'hrampouezh aozet war ar maez a zo ar re wellañ, moereb.

— N'eus nemet sistr, eme an ozhac'h, ha kalet eo moarvat da staon an hini n'eo ket boazet outañ. Gant ma tiskenno...

Ma tiskenne ?... Ne grede ket an arzour anzav e oa hep tamm abaoe ar beure, chomet ma oa da c'henaouegiñ war an dorgenn... Debrñ a reas a youl vat ar grampouezhenn amanennet servijet dezhañ war ur plad, hag ar sistr a floure en ur ziskenn.

— Gwelout a ran, emezañ, n'eo ket kollet holl c'hizioù mat ar vro, hag e kaver c'hoazh maouezed dispar da vezañ an toaz.

An ozhac'h a azezas ivez ouzh taol dirazañ evit debriñ ur grampouezhenn a-raok mont da voueta e loened.

— O ! emezañ en ur respont, ne vez ket graet mui, en amzer hiziv, kalz krampouezh war ar maez, hag amañ, evel e lec'h all, ez eo kollet ar c'hiz. Nemet evit ar verc'h an hini eo...

Evit ar verc'h azezet e-tal an tan...

Rivanon a droas e selloù ouzh he zu. Kerkent avat, ar plac'h yaouank he daoulagad paret warnañ abaoe ma oa deut en ti, a zistroas he fenn hag a sellas ouzh ar flammoù a c'hoarie dindan ar pilligoù etre ar skiriannoù kistin o strakal.

Alvaonet e chomas... Gwelet en doa er c'hêrioù bras merc'hed kaer, merc'hed kenedus ; biskoazh avat ne gavas par da gened ar bennhêrez. Ne oa ket evit distagañ he daoulagad diwarni, ma voe ret da vestrez an ti lavarout dezhañ :

sachit war ar c'hrapouezh ; ha d'an ozhac'h : ne ziskenn ket ar sistr ?

Rivanon a oa aet kuit e naon. Ar verc'h ne rae ivez nemet pismigañ gant he bizied gwenn ar grampouezhenn ledet dezhi war he barlenn.

— Levenez ne zebro ket adarre, eme ar vamm en ur huanadiñ. Petra 'vo aozet dezhi 'benn ar fin ? Netra ne blij dezhi, ha koulskoude e vez graet bepred diouzh he c'hoant. En abardaez-mañ he deus c'hoantaet krampouezh amanennet, ha, pa o gwel, e kav re un tañva. Bemdez e vez gwasket he c'halon.

Merzout a teas Rivanon e klaske ar bennhêrez sellout outañ hep gouzout dare dezhañ, evel ma vije lent ha mezhus.

An heol o tiskenn a baras dre ar prenestr hag a sklerijennas he dremm. Sellout a reas hi ouzh an heol a glouare he zal morlivet, hag e voe darbet d'ur mousc'hoarzh skediñ en he daoulagad glas ha leun a hiraezh.

Ar vestrez a oa o tont gant ur grampouezhenn all.

— Bennozh Doue, moereb, o tont eus debriñ e oan.

Hag e chomas dilavar. Goude ur pennad :

— Karout a rafen gouzout anv ar gêr-mañ.

— Ar Run-Heol a vez graet anezhi, aotrou.

— Un anv kaer, hag e tere kement ouzh anv ho merc'h.

Ar vamm a sachas herr war hec'h alan.

Hag an tad :

— Levenez a zo bouzar ha mut.

Ar vamm a gendalc'has :

— Ur wall blanedenn kouezhet warni d'he femp bloaz. Ur blanedenn griz penn-da-benn, siwazh ! Rak bremañ, d'he zriwec'h bloaz, emañ taget gant ur c'hleñved langiz.

Levenez, ul lien leizh war he zal morlivet ha lufre an heol war he blev kazugel, ne oa mui ar bennhêrez a domme he gwad divi ouzh tan oaled he zi... Rivanon a wele dirazañ, disi, skeudenn ar gened ganet en e huñvreoù.

Ur c'hwitelladenn drant a dregernas er porzh.

— Ar moñsig o tont eus ar c'hovel.

Mestr an ti a savas eus taol. Rivanon a savas ivez da heul. Kimiadiñ a reas diouzh ar vestrez, hag edo o vont da lavarout kenavo d'ar verc'h pa zeuas soñj dezhañ e oa ar bennhêrez bouzar ha mut.

Levenez a serras he malvennoù war he daoulagad kaer. Ar malvennoù, avat, a zigoras adarre pa gerzhe Rivanon dirak prenestr an ti. Ar bennhêrez a droas he fenn. Hogen, ne welas den er porzh, en amc'houlou, gant mibien he daoulagad o tourenniñ. Merzout a reas evelato war he barlenn skeud an arzour o tremen...

Ar gouerien a oa diskennet Rivanon en o zi a lavaras ne vije ket chomet mui gwall bell an arzour en o bro. Trist e oa deut da vezañ, hervezo, ha ne gare mui an darempred. Pe oa trist pe laouen e galon, Rivanon ne ouie ket mat a-walc'h e-unan. En e valeadennoù pemdeziek, a-dreuz ar parkeier, e kave atav an tu da bignat war ur grec'hienn bennak evit gwelout, war an dorgenn all, ur siminal o vogediñ el liorzhoù glas.

Ar Run-Heol... Levenez...

— Poltred ar Gened.

Hag un abardaez, en ur zistreiñ d'an Ilvern d'an eur ma tave al laboused er girzhier, Rivanon a voe souezhet o selaou lammoù e galon : karout a rae ar plac'h yaouank bouzar ha mut, Levenez ar Run-Heol.

Diskenn a reas dre ar wenodenn, laouen hag ankeniet, e c'hwez vat ar serr-noz o tostaat.

Ar c'hloc'h a dintas e tour an iliz-parrez. An anjeluz o seniñ, a soñjas an arzour. Pa zilamme, avat, dreist ar c'hleuz en hent bras, e klevas div vaouez o komz etrezo, hag unan a lavare :

— An Aotrou Doue en deus roet dezhi ar parlant hag ar c'hlevoud.

Rivanon a voe ret dezhañ azezañ ouzh ar c'hleuz.

Ya, gwir o doa lavaret ar gouerien pa anzavent ne vije ket chomet mui gwall bell Rivanon en o bro. Antronoz vintin, an arzour a oa aet kuit. Ne c'hellas ket padout hiroc'h en Ilvern, gant ar c'hloc'h o tintal e kañv, en draonienn. D'ar gêrbenn e troas, mantret ha gloazet.

Ne c'hello biken livañ poltred ar Gened.

E vignoned ouzh e welout a voe laouen-bras. Rivanon avat, ne oa en e galon nemet melkoni hag hirnez.

Devezhioù a dremenas hag an arzourien a glaskas gouzout petra oa deut adarre o mignon da vezañ. Ne veze gwelet e nep lec'h, nag en ostalerioù war an deiz, nag, en noz, er c'hoarioù pe er festoù darempredet.

Rivanon en doa prenet dor e di, hag e laboure hep astal ; ha pa zeue unan bennak da c'houlenn digor, ne veze respont ebet. Ar vuhez a darzhas war al lien e daoulagad hiraezhus gwerc'hez ar Run-Heol.

Ne ziskouezas Rivanon ar poltred-se da zen, na zoken d'e vrasañ mignoned. Bemdez avat, e selle outañ, pe gwelloc'h, e selle outi, rak e gwirionez e oa Levenez hec'h-unan adsavet d'ar vuhez.

Adalek neuze e teuas Rivanon da vezañ laouen. Pa c'houlenne, avat, e vignoned digantañ perak ne live mui e tarzhe ur mousc'hoarzh trist war e vuzelloù ha ne responte ket.

ANNA TREGIDI

Al laboused a oa aet d'o c'h lud er roziou hag an eskell-kroc'hen a gammigelle el liorzhoù o teñvalaat. An avel c'hoañv a c'hwezhe en draonienn skarnilet. Kildreñ a rae en ur voudal e kevioù ar mengleuzioù dilabour, hag, ur wech an amzer, e trouze du-mañ du-hont, e-tal an toulloù, atredoù o tisac'hañ.

Eus an draonienn, an avel a bigne a gaouadoù dre an hent don betek Kerunkun, hag a groze er gwez ivin a waskede war an dorgenn ti Berc'hed Tregidi.

Berc'hed, azezet e-tal an oaled, a oa o tebriñ he c'hoan. Kavout a rae divlaz an avaloù-douar poazhet en dour, hag, etre daou begad, ec'h astenne 'us d'an tan o vervel he daouarn pistiget gant ar gozhni, ha kroget enno ar gurud. Gant ur skirienn e pismige an tan el ludu, ha gant elfennoù o sevel e lugerne war ur biz gwalenn arc'hant an intañvez.

Berc'hed Tregidi a baskas an aval-douar diwezhañ d'he c'hazh louet, a oa o rodal hag o viaoual en he c'hichen, hag a leunias a zour ar gastolodenn gramennet. Ne oa ket en imor da adc'hwezhañ an tan na da skaotañ, en noz-se. Sellout a rae ouzh un etev-tan o vervel hag oc'h adkregiñ tro-ha-tro gant ar c'haouadoù avel o tiskenn dre ar siminal, hag e selaoue. Hogen, ne selaoue ket an avel o yudal er gwez ivin pe o roc'hal er siminal, hag ingal oa dezhi gwelout an tan o vervel goustad war an oaled. N'edo ket he soñj e Kerunkun ; en he merc'h Anna ne lavaran ket.

Yaouankizoù o doa c'hoarzhet er-maez. Berc'hed a roas buan un taol skub d'an oaled hag a savas.

— Deuit tre ! emezi, pa glevas e voe skoet war werenn ar prenestr.

An nor a droas gant storlok war he mudurun goad. Ur paotrig hag ur plac'h yaouank a zeuas e-barzh an ti.

— Noz vat, moereb ! emezo, laouen.

— Noz vat ! Ne oan ket ouzh ho kortoz henozh, gant ur seurt amzer fall.

— O, moereb, eme an nizez, yac'h omp dre c'hras Doue, hag an amzer fall ne ra ket aon dimp. Ken buan avat, ne vijemp ket deut, pe gentoc'h, n'hor bije ket gallet dont. Uheloc'hik, du-se, e red an dour en hent evel ur stêr. Ret eo bet dimp dont a-dreuz prad ar stivell, hag eno Jobig a zo bet darbet dezhañ bezañ sebeliet el lagenn.

Jobig a c'hoarzhazas.

— Betek va c'hof-kar, moereb, on aet e-kreiz ar flibouz.

— Paour-kaezh Jobig ! Diwall da gouezhañ klañv en ur bakañ yenijenn gant an amzer galet-se.

— Eurüsamant Jobig a zo kalet ivez ouzh ar c'hleñved, eme e c'hoar. Nemet furoc'h e vefe dezhañ, memes tra, diwiskañ e loeroù ha tommañ e dreid ouzh an tan.

— Un tan dister, va bugaligoù. Me a zo o vont da adc'hwezhañ anezhañ ha

d'ober un tantad gant treujennoù lann.

— Ne dalvez ket ar buan, moereb, Jobig a dommo brav-tre e dreid hag a sec'ho e loeroù ouzh mein klouar an oaled. Gouzout a rit, Jobig n'eo ket kizidik.

— Gwell a se !... gwell a se !... ha chañs dezhañ da chom atav yac'h...
Kemend-all a dud klañv a zo war an douar !

— D'an nebeutañ, moereb, c'hwi n'oc'h ket gwall-glañv hag ho pistigoù hag ho remm a dremeno pa dremeno ar goañv.

— Emichañs e tremenint pa zeuio an amzer gaer ? Nemet Anna an hini eo a zo kouezhet klañv !...

— A !

— Ya, Anna a zo klañv, ha marteze gwall-glañv. Ul lizher am eus bet, daou zevezh zo, digant ur vignonez dezhi evit degas din ar c'heloù. C'hoant am boa skrivañ da Anna diouzhtu ha lavarout dezhi dont d'ar gêr, nemet, dalc'het gant ar remm, ne oan ket evit mont d'ho kavout da Bennavern. Eürusamant, en abardaez-mañ on diskennet betek ar vengleuz vras hag on degouezhet gant ho mamm a oa eno o kannañ. Lavarout a ris dezhi em boa ezhomm skrivañ ul lizher. Diaes avat e kaven reiñ da c'houzout d'ar c'hannerezed all da biv ha da belec'h.

— Anna an hini a zo klañv !... a lavaras an nizez.

— Siwazh !

— Anna, va brasañ kamaladez !

— O ! ya, Anna a oa ur verc'h vat ! Hag he doa ur galon ken tener !

— Gwall-glañv eo, moereb ?

— Ne oar ket unan. Ne oa ket displeget war al lizher. Aon am eus evelato...
Kemend-all a gleñvedoù a zo en amzer hiziv er c'hêrioù bras ! Hag hi aet eus ar gêr, un nebeut bloavezhioù zo, ken yac'h ha ken livrin !

E-pad m'edo e c'hoar o skrivañ al lizher, Jobig a domme e dreid hag a floure gant palv e zorn blevenn ar c'hazh louet moredet war an oaled klouar.

— Petra vo lakaet dezhi, moereb ?

— Va merc'hig, c'hwi oar kenkoulz ha me. Livirit dezhi dont d' ar gêr diouzhtu. Petra vo lakaet dezhi c'hoazh, peogwir en em gavo dizale en-dro ?... Eo, un dra ouzhpenn. C'hwi oar moarvat pegement e koust an tren ?...

Hep gortoz ar respont an intañvez a savas eus taol en ur gammañ hag en ur glemm gant ar remm, hag a zigoras hec'h armel. Lakaat a reas un nebeut bilhedoù el lizher.

— Emichañs ne gousto ket muioc'h, emezi war he fouez.

Skrivet e oa al lizher. Ar plac'h yaouank hag he breurig o doa kemeret en-dro hent Pennavern. An noz a oa teñval hag en hent don a ziskenn betek ar mengleuzioù ne wele ket unan ur berad. Ne c'hoarzhent mui evel p' edont o tont da Gerunkun. Nizez Verc'hed a oa bet doaniet gant ar c'heloù fall.

Kerzhout a rae, aonik ha dilavar, he dorn krog e dorn he breur. D' an disterañ trouz tost dezhi, en hent pe war ar c'hleuz gant ar boutadoù avel, e rae ul lamm he c'halon hag e krene evel ma kleve sinadoù... En draonienn, ur sklerijennig a zaskrene war dour morlivet ar vengleuz vras gant al loar o parañ etre div goumoulenn. Ur vilzig a nijas diouzh an halegoù gant ur c'hwitelladenn skiltr, hag a bignas er c'hoad ! He skeud a dremenas war an dour sklerijennet.

— Greomp tro ! a lavaras ar c'hoar.

Ha kentoc'h eget tremen e-biou d'ar vengleuz vras evit kemer ar wenodenn e prad ar stivell, e kavas gwelloc'h ober un dro bell dre waremmeier Penn-an-Aod.

Berc'hed Tregidi a oa azezet dirak hec'h oaled. Serret e oa he daoulagad ha kroaziet he daouarn war he barlenn. He muzelloù a fiñve. Abaoe ur sizhun ne c'helle mui Berc'hed penndaoulinañ evit he fedenoù noz.

Devezhioù goude, e tegouezhas Anna Tregidi er gêr. Gwall—livet e oa, ha kastizet ma oa un druez he gwelout, hag ur paz divalav he c'hrigne hep ehan, ma rae droug he c'hlevout.

— 'M eus aon oc'h gwall-glañv, a lavaras dezhi he mamm. Penaos n'hoc'h eus ket soñjet dont abretoc'h d'ar gêr ?

— N'on ket klañv, a responte Anna, nemet skuizh marteze.

— N'oc'h ket klañv ? Siwazh ! N'it ket da lavarout an dra-se, va merc'hig paour ! Kollet eo ho liv hag ho korf a zo aet da relegenn ! Hag ouzhpenn ne rit nemet pasaat.

— Ar paz a dremeno, mamm.

— N'em eus ket fiziañs.

— Pa lavaran deoc'h n'on ket klañv ha ne santan droug ebet.

— Sur oc'h dalc'het en un tu bennak en ho korf.

— Arsa, mamm.

Berc'hed Tregidi, dirak imor fall he merc'h pa veze komzet dezhi eus kleñvedoù, a dave hag a waske war he glac'har.

Devezhioù, sizhunvezhioù a dremenas... Anna a yae bemdez war semplaat.

Ar vamm a alie he merc'h.

— Ret e vefe mont da welout ar medisin, Anna.

— Bet on ouzh e welout e Pariz.

— Ha petra en deus lavaret deoc'h ?

— Lavaret en deus din ne oan ket klañv, nemet skuizh ha dinerzhet, hag em boa ezhomm repoziñ.

— Hennezh n'oa ket neuze ur medisin mat.

— Hennezh, mamm, a zo ur medisin bras.

— Ar vedisined vras, va merc'h, ne sellont ket spis ouzh kleñvedoù ar re baour.

— Kement-se, mamm, pa lavaran deoc’h n’ou ket klañv, hag ar medisin...

Anna a chomas berr war he c’homzoù gant ar paz o washaat.

Ar goañv a oa tremenet hag an nevez-amzer a vleunias el liorzhoù en-dro da Gerunkun. Yec’hed ar verc’h ne wellae ket.

Anna Tregidi ne oa ket evit labourat na zoken skoazellañ he mamm war-dro an ti. Un deiz, p’oa aet da walc’hiñ er vengleuz vras, e-kreiz ledañ he dilhad kannet, e voe savet ar gwad en he fenn hag e kouezhas war ar c’hlazenn, semplet.

Hogen ne blije ket dezhi chom en ti penn-ouzh-penn gant he mamm. Ober a rae baleadennoù el liorzhoù. Buan avat en em gave skuizh, hag ec’h azeze en ur c’horn bennak war al leton e diavaez an holl zarempredoù. Berc’hed, o treuziñ al liorz, a zegouezhas dezhi, un deiz, gwelout anezhi o ouelañ.

Anna a chomas war he gwele.

Ur voereb deut d’he gwelout a lavaras da Verc’hed :

— Pec’hed eo chom hep mont da glask ar medisin.

Berc’hed Tregidi a santas neuze ur samm war he c’houstiañs.

Antronoz, goude he darempredoù mintin war-dro an ti, Berc’hed, diboaniet eus he remm, a wiskas he dilhad-sul. Anna, otivorediñ, a sellas dre werzhidoù he gwele.

— Da belec’h ez it hiziv, mamm ?

— Da Gastellin, Anna.

— Da Gastellin ?

— Da glask ar medisin.

— O ! n’it ket, mamm. N’it ket ! N’it ket !... Me bareo... Ne fell ket din kaout medisin war va zro. Me a bareo, mamm. N’it ket !...

— Ar medisin, Anna, a zegaso ar pare buanoc’h.

— Mamm !... Mamm !...

Berc’hed ne sentas ket ouzh he merc’h.

War he gwele, Anna a zifronke.

Estrenvanet ha laouen e oa kalon Berc’hed Tregidi en ur vont da Gastellin. Biskoazh moarvat n’he doa gwelet ken kaer an heol o parañ war letonenn an hent, hag e kave e oa ar wech kentañ dezhi klevout al laboused o kanañ. Dirak koad al Luzeg e chomas ur pennadig da gomz gant ar miliner diwar-benn an amzer glouar hag ar mintin glas...

Ne oa ket aet c’hoazh he mamm betek Sant Kouli ma savas Anna diwar he gwele. Gwiskañ a reas ivez he dilhad-sul, hag e tiskennas dre an hent don a gas d’ar vengleuz vras.

Ur mintinvezh, e savas ur c’horf war c’horre an dour, er penn pellañ eus ar

vengleuz vras. Ar mouilc'hi a c'hwitelle, e-kichen, er bodennoù haleg, ha
falc'herien a dregerne o youc'hadennoù e foenneg ar stivell.

Hogen, maouezed Kerunkun a lavare o doa gwelet Anna Tregidi o lammat er
stêr Avon evit en em zistrujañ. Hini ebet avat ne gredas rannañ komz
diwar-benn he c'hleñved, gant aon da bec'hiñ dirak Doue.

AR GOULENN

Gwashañ tra a reas biskoazh pennehêrez ar Gili a voe, un abardaez hañv, pa lavaras da Izidor Lanuzel, eus Kerevel, en doa dent gwenn ha blev melen rodellet-kaer.

Izidor a oa — evel ma vez lavaret — ganet e penn diwezhañ ar sizhun, ha war meur a dra dister e chome dalc’het e spered, ha me ne oa ket gwenn e zent na rodellet-kaer e vlev, komzoù ar bennhêrez evelato a flouras e galon evel allazigoù.

Antronoz vintin eta, Izidor, war zigarez pourmen, a yeas betek ar Gili. Ne oa den er porzh d’ar mare-se eus an deiz. An dud a oa aet d’o labour hag an holl zorioù a oa serret kloz. O welout ur mevel o tont eus al leur gant ur bec’hiad plouz, Izidor a reas tro. Adkemeret en doa hent Kerevel pa zegouezhas gantañ Mari Buorzh, pennehêrez ar Gili, a oa o tont eus ar bourk.

Izidor a ruzias e zivougenn. Bale a reas war lez an hent.

— Te a zo bet o pourmen, Izidor ?

Izidor a vouc’hoarzhaz hag a stouas e benn. E vuzelloù a lavaras : Ya, goustadig. Chomet e oa a-sav, troet ouzh he zu.

— Hag a nevez hiziv ? a c’houlennas pennehêrez ar Gili.

— Traoù nevez ganin, emezañ.

Mari Buorzh a vouc’hoarzhaz.

— Ha gwir eo, Mari, em eus dent gwenn ha blev melen rodellet-kaer ?

— Te oar mat, Izidor, p’em eus lavaret dit.

— Perak hoc’h eus lavaret an dra-se din ?

— Peogwir out ur paotr koant, ur paotr mat, hag e plijez din. Alo ! Kenavo, Izidor. Poent tostaat ouzh lein.

Hag hi kuit.

M’he dije distroet he fenn, he dije gwelet Izidor azezet war letonenn an hent.

Eizh deiz goude e oa deut Lorañs ar Gerdevez, eus Penn-ar-Pont, ur gêrig souchet er gwez, en tu all d’ar stêr, da c’houlenn Mari Buorzh da zimeziñ. Gouel ha chervat a oa er Gili d’ar sadorn da noz. Rost leue a vogede war greiz an daol. An ozhac’h a ziskarge gwin d’an dud, hag ar c’hemener en doa graet bazh-valan a oa kroget da ganañ :

« Pa ganas ar goukoug e koadoù ar Gili... » pa voe klevet unan bennak o skeiñ war werenn ar prenestr.

— Deuit tre ! a lavaras ar vamm.

— Me ’bari eo ar voereb kozh, eme Vari...

Izidor a zeuas en ti. Gwisket en doa e zilhad-sul, chupenn mezher du hag ur roched plaket. Ur bara a zek lur a oa gantañ dindan ur gazel ha, dindan ar

gazel all, ur voutailhad gwin-ardant. An evaj hag an debriñ, ar pep retañ en un tiegezh. Gouzout a rae Izidor gizioù ar vro, rak, hep mar, e oa deut da c’houlenn ar bennhêrez da zimeziñ.

O welout ar gerent bodet ouzh taol, Izidor a chomas alvaonet e-kreiz an ti, ha ne grede ket tostaat.

— Deuit tre, Izidor, ha kemerit perzh er gouel !

Izidor a dostaas, a daolas war an daol e voutailhad gwin—ardant hag e vara a zek lur, hag, hep rannañ komz, a droas kein hag en em dennas, goustad.

Ar Buorzh kozh a ziollas da c’hoarzhin.

— Un inosant deut da c’houlenn va merc’h ! Ha ! Ha ! Biskoazh kemend-all ! Kemener, setu aze ur chañson nevez da sevel war e vlev melen rodellet.

Mari, avat, a lavaras dezhañ :

— Tad, arabat c’hoarzhin.

Klevout a rejont botoù-koad Izidor o tasseniñ ur wech c’hoazh, pell, war vein an hent...

Miz goude, klouar an amzer ha laouen an oabl, Izidor, o tiwall ar saout e foenneg an hent bras, a welas tud an eured o tremen daou-ha—daou e-biou d’an toull-karr. Er penn kentañ, kazel ha kazel gant ar paotr-enor, Mari Buorzh a gerzhe seder ha dibikous.

Den ebet ne daolas ur sell er foenneg.

Ur pennadig goude, mouezh drant ar c’hleier a dregernas a-us da barkeier Kerevel, hag a skignas dre an oabl levez hag eürusted an dud nevez.

Goude ma voe debret lein, Izidor a voe lavaret dezhañ gant e vamm mont d’ar bourk, Landremel, da brenañ ul lur kafe hag ur voutailhad hini kreñv kenkas e vije deut kerent, pedet d’an eured, da rentañ ur gweled dezho war an abardaez.

— Nemet arabat deoc’h, Izidor, chom re bell da sellout ouzh an dud o tañsal.

Izidor a reas sin ne vije ket gwall-bell gant e dro. Lakaat a reas en e c’hodell ur bilhed hanter-kant lur, hag e kerzhas gant gwenodenn al liorz en ur vale difonn.

Evit mont eus Kerevel da Landremel n’eus nemet daou bark da dreuziñ.

Ar vombard hag ar biniou a viaoue war ar blasenn, a-dreñv an iliz parrez.

Izidor a chomas a-sav evit selaou. Ne gredas ket ober ul lamm dreist ar c’hleuz diwezhañ. Treuziñ Landremel ! En em ziskouez war ar blasenn !... Pebezh c’hoarzhadeg, va Doue !...

Hogen ouzhpenn mezh, Izidor a vage kasoni. Pignat a reas war ar c’hleuz. Azezañ a reas a-dreñv ur vodenn gelvez war an delioù sec’h hag ar c’hinvi melenet.

Eno e selle hag e selaoue.

Tost dezhañ e govel ar Vuzid, ur morzhol a skoe hep ehan war an annev. Eñ avat, ne gleve nag ar morzhol o skeiñ war an annev, nag ar c'hezeg degaset da houarnañ o c'hrizinkal an eil d'egile. Ar vombard hag ar biniou o sutal drant war ar blasenn ne lavar an ket.

Mouezh ar biniou a dosta. Ar gorollerien o deus kuitaet ar blasenn evit ober, hervez ar c'hiz, un dañs dirak pep ostaleri. Izidor a c'hourvez, gant aon da vezañ gwelet. Bremaik en em gavo tud an eured e-tal ostaleri ar Vuzid. Emaint o tont daou-ha-daou, kazel-ha-kazel, gant ur bale kompez, evel ma tere ouzh tud pinvidik, Mari Buorzh, ar bennhêrez tonius, a zo er penn kentañ gant he gwaz. Skedus eo en he c'horkenn neudennet-aour ha gant he zavañjer seiz perlennet. Ar sonerien a zistag ur gavotenn, ha pennhêrez ar Gili a goroll laouen en he gloar. Izidor a astenn e benn er vodenn gelvez evit gwelout gwelloc'h.

Ar gorollerien a zo aet adarre er penn all d'ar bourk war ar blasenn, hag Izidor a chome gourvezet war ar c'hleuz hag astennet e benn er vodenn gelvez, o sellout hag o selaou. Ar morzhol, ehanet ur pennadig, a zeraouas adarre da lopañ war an annev, e govel ar Vuzid. Izidor, avat, ne gleve ket al lopadennoù war an annev. Un dra bennak a drouzas a-dreñv e gein, er foz. Ober a reas ul lamm. Edo ur yarig o tiskrabat an delioù sec'h... Kemer a reas ur maen hag hen bannas outi... Ha c'hoarzhin a reas outañ e-unan o welout ar yarig gloazet o c'hournijal gant ur jilgamm.

An abardaez a oa deut. Izidor n'en doa ket graet e gefridi. Chomet e oa re bell da selaou ar biniou ha da sellout ouzh an dañs...

Noz e oa, ha koaniet o doa tud an eured e Landremel, hag eñ a chome bepred kludet war e gleuz... Ar yaouankizoù a dremenas e-biou dezhañ evit mont da Benn-ar-Pont da ambrougañ an dud nevez. Kanañ a raent en hent don. An noz a oa klouar ha sklaer gant al loar en he c'hann.

Izidor a ziskennas neuze eus e gleuz evit mont da brenañ kafe hag odivi war ar blasenn. Nemet prestik e teuas soñj dezhañ e oa diwezhat ober e gefridi ha ne oa mui ezhomm er gêr eus ar varc'hadourezh kemennet. Treiñ a reas en ostaleri ar Vuzid.

— Te an hini eo, Izidor ? 'M eus aon out deut da glask ar restachoù ?

— N'on ket, a respontas-eñ.

Teurel a reas e vilhed hanter-kant lur war an daol.

— Lakait din ur banne rom, emezañ.

Kerkent ha ma voe servijet e voe lonket ar banne.

— Diskenn a ra, Izidor.

— Lakait din ur banne all, emezañ, ur banne brasoc'h...

Un nozvezh, aet an holl da gousket ha didrouz Kerevel, Izidor Lanuzel, gourvezet dilhad hag all war e wele, e kraou ar c'hezeg, a savas hep gouzout dare da zen. Teurel a reas evezh gant aon he dije gwigouret an nor vras en ur zigeriñ pe en ur serriñ. Ar c'hi a zeredas d'ober orbidoù d'e vestr pa dremene er porzh. Izidor a savas e vazh 'us d'e benn, hag al loen gant ur c'hlemm a lammas en e logell.

Izidor a gemeras hent ar Gili. Al loar a sklerijenne an hent evel ma vije bet penn-deiz. Bale a reas war letonenn ar riblenn, chouket hag aonik. Dirak ar Gili e chomas harpet ur pennadig, c'hoant dezhañ marteze mont betek an ti ha goulenn digor... En traoñ, e-tal Penn-ar-Pont, dour bras ar stêr a voude en e lamm dreist ar skluz.

Diskenn a reas dre zindan ar saprennoù teñval betek ar prad, hag e heulias ar wenodenn a gase dre greiz ar peuriñ betek ar stêr Avon. Azezañ a reas, e gein sko ouzh ur wezenn-bupli, hag e selaouas an dour bras o vourboulhat en oufoùigoù ar ribl, e-mesk ar c'hegidoù. Bep ar mare e taole ur sell war ar wenodenn a hede ar stêr, hag e c'hortoze.

Goude un abadenn, e welas un den o tont penn-da-benn gant ar stêr. En em guzhat a reas a-dreñv ur wezenn. Pa zegouezhas an den en e gichen, en em ziskoachas trumm.

— Te, amañ, d'ar mare-mañ ? a lavaras dezhañ Lorañs ar Gerdevez.

— Me eo Izidor Lanuzel, eus Kerevel, a voe hopet dezhañ.

— Gouzout a ran. Ha n'eo ket skornet c'hoazh da benn a-dreñv war ar c'hlazenn c'hleb ?

— Me eo Izidor Lanuzel, a hopas ar paotr evit an eil gwech.

Lorañs ar Gerdevez a droas kein evit kemer gwenodenn ar Gili.

— Lorañs !... a hopas Izidor, dianket.

Mab-kaer ar Gili a zistroas. Kerkent avat, e kouezhas a-c'hin, e-harz ar wezenn-bupli, faoutet e benn gant un taol keuneudenn.

Izidor a sammas ar c'horf semplet hag a vannas anezhañ er stêr.

Dre ma heulie gwenodenn ar Gili, e skeudenn a gerzhe dirazañ war al letonenn, ha boud ar skluz a leunias an noz difiñv. Dindan ar saprennoù e chomas a-sav... Klevet en doa, souezhet, tost dezhañ, evel trouz ur vilin o vont en-dro. Selaou a reas... Ne oa nemet lammoù e galon en e greiz.

Treiñ a reas e porzh ar Gili. Ne oa ket aet c'hoazh an dud da gousket, rak er gegin e oa goulou war enaou. Teurel a reas ur sell dre ar prenestr. Mari a oa e-tal an tan, o vorediñ.

Hep goulenn digor e reas ur voutadenn d'an nor.

— Diwezhat emaout o tont, eme ar wreg yaouank.

— Me eo ! a lavaras Izidor.

— Te amañ, Izidor, d'ar mare-mañ eus an noz ?

— Me amañ, d'ar mare-mañ eus an noz...

Daoulagad Izidor a oa leun a spont... Mari a grenas he mouezh :

— Izidor ?...

— Mari, arabat deoc'h dimeziñ en-dro.

LAN, EMBANNER AL LUDU

Evit dezhañ kaout danvez ha leve, perc'henn ma oa e dad war an douaroù strujusañ er barrez, Lan Ofret, mab pennhêr Kerunkun, a zeuas, ar bloavezh-se, da dantad Sant Yann, dizamm e ziskoaz ha goulo e zaou zorn, pa oa dleet dezhañ dont, evel e dad, gant daou pe dri bec'h war beg ur forc'h houarn. Ma oa dre bizhoni e oa un dra vezhus ; ma oa evit ober goap ouzh ar sant, e oa gwashoc'h c'hoazh.

Uhel e oa savet gwrac'hell an tantad, pa dostae Lan Ofret ; rak Kerunkun a zo ur gêr vras, gant dek familh gaer o vevañ enni diwar ar mengleuzioù mein-glas ; ha kement hini eus kement familh a oa deut gantañ e lodig : ar baotred, an duilhad spern-du kalet ar c'hoad anezhañ, ha dispar d'ober tan padus ; ar merc'hed, ur gazeliad bleñchoù ; ar grennarded, ur geuneudenn, ur vriad wrizioù ; hag ar vugaligoù, krog c'hoazh, evit bale, e tavañjer o mamm, ur skolpenn pe ur ruskennig bennak ; rak, hervez ar c'hiz, e tle pep hini degas, hervez e oad hag e vadoù, e lodenn d'an tantad. Pe ma ne ra ket, e tevo er bed all, keit ha m'en devo padet an tantad. Souezhet eta e oa bet an dud bodet en-dro d'ar wrac'hell, o welout Lan Ofret o tont d'ar bedenn, e zaouarn a-dreñv e gein, hag o c'hwitellat en noz, evel ur foeter-hent. Mantret e oant bet ouzhpenn, rak ur seurt gwall-zismegañs e-keñver ar sant a c'hellfe, en amzer da zont, degas gwall-blanedenn war o ziegezhioù.

— Daoust hag eo deut an holl d'an tantad ? a c'houlennas Yann Arc'hant, a-raok enaouiñ an tan er bleñchoù gwrac'hellet.

Bep bloaz e veze enaouet an tantad gant Yann Arc'hant, ar mengleuzier kozh, doujet e Kerunkun, abalamour d'e oad ; ha, bep bloaz, e rae ar c'hoziad, en ur deurel ur sell en-dro dezhañ, an hevelep goulenn.

— Ya! o doa respontet an holl.

Neuze Yann Arc'hant a reas, evel ma rae bep bloaz, un eil goulenn :

— Daoust hag en deus pep hini ac'hanomp degaset e lodenn d'an tantad ?

Darbet e oa bet d'ar re o doa degaset keuneud pe bleñchoù respont : « Ya ! » Hogan ar ger a vije bet gaou war o zeod, rak deut e oa soñj dezho e oa unan anezho hag a oa deut d'an tantad, divec'h e ziskoaz, e zaouarn a-dreñv e gein, hag en ur c'hwitellat en noz, evel ur foeter-hent. An holl eta a chomas mudet, ur prenn war o genou.

An Ofret kozh a sellas gant kas ouzh e vab. Yann Arc'hant ne c'houlennas ket div wech ha deut e oa e samm gant pep hini, gant aon en dije respontet unan bennak : « Nann ! unan ac'hanomp n'en deus degaset tra ! » Hag ar c'homzoù-se en noz, dirak al loar hag ar stered, gwall-ziougan e vijent bet.

Penndaoulinañ 'reas Yann Arc'hant, en ur c'hrozmolat ; c'hwezhañ 'reas an herrañ ma c'hellas war ar glaou bev degaset gantañ en ur votez kozh. Flammoùigoù a savas, hag ar mengleuzier a vountas ar votez en un toullig, e-touez ur forc'had brug sec'h, lakaet dindan ar bern ; ha dizale e save ar flammoù en noz, ken uhel, ma rostent skourroù ur wezenn evlec'h.

Laboused a nije, spontet, diwar o c'hlud, hag an eskell-kroc'hen a gammigelle, dallet.

Ar mengleuzier kozh a gilas, laouen an tamm anezhañ ; kroaziet e zivrec'h war e beultrin, sachañ 'rae war e vokedenn, o welout an tan o traskal en drammoù spern-du hag el lann kras, hag o welout ar flamm o pignat d'al laez, gant elfennoù aour.

Hogen, dilavar e chome an dud en o sav en-dro d'an tantad. Den ne grede komz, gwasket ma oa kalon pep hini gant estrenvan nevez-c'hanet. Goude un abadenn, evelato, e kleved maouezed, o selloù chomet paret war an tan, o rannañ etrezo, goustad, war o fouez, komzoùigoù berr ha sioulik, evel ma vije bet pec'hed komz a vouezh uhel, en noz-se, e-tal an tantad. Mont a reas ar gaoz en-dro, keit ha ma traskas ar spern en tan, ha ma savas ar flammoù uhel d'al laez, a gaouadoù, evel gant an avel o c'hwezhañ dindano. Pa vihanaas ar flammoù, hag ar wrac'hell o tisac'hañ en ur bern glaou bev, Seza a benndaoulinas evit lenn buhez ar sant ha lavarout ar grasoù : « En em lakaomp war hon daoulin dirak an Aotrou Doue, pehini hor c'hlev hag hor gwel... »

Yann Arc'hant a skarzhas ludu diouzh e gorn, en ur stekiñ anezhañ ouzh palm e zorn. Edo o plegañ ur glin evit ar bedenn, pa welas e oa penndaoulinet Lan Ofret en e gichen. Sevel a reas hep lavarout ger hag e reas ur c'hammed pelloc'h, evit mont da benndaoulinañ. Ne oa den e-kichen Lan Ofret, e-pad ma lavared ar grasoù.

Goude ar grasoù, e savas an dud, ha, goude teir dro d'an tantad, evel ar c'hiz, Yann Arc'hant a gemeras peg er forc'h houarn, m'en doa douget ganti, daoust d'e oad, daou vell duilhad bleñchoù, hag a grogas da verniañ ar glaou bev ledet e-kreiz al leur, evel ur bladenn ruz.

An tan a drouzas adarre, hag elfennoù, evel balafenned aour, a nijas en ur gornigellat, betek skourroù uhelañ ar gwez.

E Kerunkun emañ ar c'hiz d' ober ul lamm dreist an tan, a-raok ma vo marvet ar flammoù. Gwazed ha krennarded a glask lammat uhel ha pell, hag an hini kentañ a lamm dreist pe a-dreuz ar flammoù a vez meulet gant ar merc'hed nerzh e zivesker, hag ivez e nerzh kalon. Ar merc'hed a vez aotreet da chom da sellout ; ne c'hellent ket lammat avat, rak, en o lamm kentañ, e lakafe an diaoul an tan en o brozh, ha neuze, n'eo ket bet graet o c'h0rf evit se. Ar re gozh kennebeut, ha ne c'hellent mui lammat evel ar baotred yaouank, a chome da sellout ivez, hag e lavarent dalc'hmat e lamment reutoc'h en amzer o yaouankiz.

Yann Arc'hant, hep selaou na rannañ komz, a droe en-dro d'an tantad, en ur verniañ gant e forc'h ar glaou bev, dre ma peurzeve ar c'heuneud diwezhañ. Ne reas ket un dro leun, rak chom a reas a-sav en tu enep da Lan Ofret ; hag e selle ar mengleuzier ouzh ar mab pennhêr, deut d'an tantad hep un dram, hep un dornad koad, e zaouarn a-dreñv e gein, hag en ur c'hwitellat, evel ur foeter-hent.

— Pa ne lamm mui den dreist an tan, a lavaras Yann Arc'hant, piv a bigno er Wezenn da embann al ludu ?

— N' am eus ket lammet c'hoazh, a lavaras Lan Ofret gant fae. Gortozit ma rin ul lamm dañvad evel ; ar re all.

Hag en doa kilet ha kemeret tizh, hag e oa o vont da lammat dreist an tan, pa welas en tu all bizied forc'h Yann Arc'hant, troet ouzh e du ha prest d'e doullgofañ. Ne c'hellas ket gant e dizh chom krenn a-sav, hag e lammas eta e-kreiz an tan en ur bec'hiñ evel mil diaoul. Devet mat e oa bet e dreid, daoust ma oa lammet er-maez ker buan ha ma oa kouezhet e-barzh. Ha ma n'en dije ket gwasket war e imor, en dije graet ul lamm all war Yann Arc'hant hag e vije marteze c'hoarvezet ur gwall-daol. Lan Ofret, avat, a lavaras en ur hejañ e ziskoaz ne sante droug ebet... Kavet e vije Yann Arc'hant diwezhatoc'h...

Daoust hag a-ratozh-kaer en doa lakaet Yann Arc'hant e forc'h houarn dirak Lan Ofret, p'edo o vont da lammat dreist an tantad ? Kredapl eo ; rak pa bec'he en e gichen Lan Ofret, en ur dennañ ar glaou bev diouzh e voutoù, ne oa ket bet evit mirout ; da lavarout etre e zent : « Gwell a se... » Hag, hervez meur a hini a selle outañ, e oa bet darbet dezhañ dirollañ da c'hoarzhin.

Yann Arc'hant, e-unan bremañ diouzh e du, a selle ouzh an tantad o vervel, e zaouarn kroaziet war beg fust e forc'h.

— Ur brav a vern ludu evit an hini a daolo war an embann, emezañ a-greiz-holl outañ e-unan.

— Evidon-me e vo, a lavaras, gant ur vouezh rok, Lan Ofret, gwall-danav e skouarn.

Hep distreiñ e benn na respont tra, Yann Arc'hant a skopas en tan o vervel. Hag ar skopadenn a dalveze ne vije ket dezhañ al ludu.

Ur paotrig, an hardisañ dineizher brini tro-war-dro, daoulagad targazh dezhañ, a oa pignet ker buan hag ur c'hazh betek lein an ivinenn. Un ali en doa ; bet digant e vamm : pignat en noz, er gwez, dreist-holl er gwez ivin, gant o delioù stank ha teñval, a zo gwall-zañjerus :

— Taolit evezh gant aon da gouezhañ.

Ul lamm a reas kalon ar vaouez, pa glevas he faotrig, a-boan aet diouzh he c'hichen, o hopal diouzh lein ar wezenn, hag o c'houlenn :

— Pet gwenneg e vo ?

Un enor eo evit an neb a embann da gentañ e briz el ludu. Ar peurliesañ an enor-se a vez hervez an danvez. Perc'henn, ozhac'h pinvidik, e Kerunkun, an enor a veze dalc'hmat d'an Ofret kozh. Souezhet eta e chomas an dud, pa lavaras Yann Arc'hant :

— Lakaomp anezhañ pemp gwenneg.

— Pemp gwenneg ludu tantad sant Yann, a hopas, a bouez penn, ar paotrig diwar lein e wezenn ; pemp gwenneg emañ.

Da biv da deurel bremañ war ar priz ? An Ofret kozh a chome prenet e c'henou, evel mouzhet, hag ar pennoù-tiegezh a gave gwall-ger kas en tu all d'ur real. Boaz e veze da lakaat al ludu ur gwenneg, ha, goude, daou, tri... Petra ' c'hoarveze gant Yann Arc'hant, ken paour hag ar re all, mont da stourm outo gant ur real kentañ ?

Er c'hêriadennoù tostañ, Penn-'n-Aod, Penn-ar-Wern, war an dorgenn, hag er stankenn, en tu all d'ar stêr, e save hopadennoù en noz, oc'h embann ivez o ludu. Hini Penn-an-Aod n'oa ket uhel briz : eizh gwenneg. Ludu Penn-ar-Wern a savas e briz gwenneg ha gwenneg, betek pevar real ha daou. Evit ar Genkiz, ne voe ket gallet gouzout, rak an embanner a echue eeun-hag-eeun pa hope paotrig Kerunkun : — Dek gwenneg ludu tantad sant Yann ; ur wech, div wech...

— Ur gwenneg ouzhpenn.

— Daou real hag ur gwenneg ludu tantad sant Yann.

— Pevar real !... a daolas Yann Arc'hant, rok e vouezh. E wreg a sellas outañ, droug enni. N'oa ket dereat d'ur mengleuzier paour mont da deurel dreist e briz, dreist~holl pa oa er gêr un torrad bugale da vagañ. Gant anken, e selaoue ar vouezh oc'h embann war lein an ivinenn :

— Pevar real ludu tantad sant Yann ! Ur wech, div wech, div wech hanter !...

Yann Arc'hant, avat, a soñje :

— Gant ma ne vo ket al ludu da Lan Ofret !

D'an trede gwech e tlee chom al ludu gant ar mengleuzier.

— Pevar real hag ur gwenneg, a lavaras ur vouezh, war he fouez.

Gwreg ar mengleuzier a voe disammet he c'halon.

Channig Vihan an hini he doa taolet ur gwenneg ouzhpenn. Lakaet he doa en he soñj, ar bloavezh-se, kaout ludu an tantad da ledañ war ur park, ne ziwane ennañ, kaer he doa treiñ an douar gant ar bal, ha kempenn, nemet loustoni.

Setu ma taole ur gwenneg war briz unan all, spi enni e vije lezet al ludu ganti, a-benn ar fin. Dre wenneg e save he friz, rak ne oa ket gwall-binvidik, pa ne oa he danvez nemet ar park ne ziwane ennañ nemet alc'houenan, geot mellok ha moc'hajoù all. Da reiñ talvoudegezh d'he douar, he doa c'hoant eta kaout, ar bloaz-mañ, ludu an tantad, rak chañs e tegas d'an neb e bren, hag an douaroù luduet gantañ a zeu, evit dezho bezañ gouez a-raok, da vezañ kempenn ha strujus. Klevout a reer embann al ludu e Kerevel ; mouezh an hoper avat, a zo re zister, stanket mar deo gant an douaroù, ha ne glever anezhi nemet, a daolioù, hervez tizh ar barradoù avel. Karout a reer gouzout pegement eo bet prenet ludu ar gêr dostañ, evit lakaat uheloc'hik priz. D'ar sul war-lerc'h, ar c'houer a daol gant trouz pren al ludu e plad an Anaon, rak n'eus ket en holl ilizoù plad sant Yann, hag e sil e skouarn paotr ar plad, goustadik, herrik a-walc'h, evelato, evit bezañ klevet gant meur a hini en-dro dezhañ : kement evit pren al ludu.

Seza a c'houlennas, eta :

— Piv ac'hanomp en deus klevet pe briz eo aet al ludu er Genkiz ?

Den n'en doa klevet. Unan a lavaras :

— Sur eo bet prenet mat.

— O, ya ! eme unan all ; un eizh real bennak, d'an nebeutañ.

— Eizh real al ludu, eme an Ofret kozh.

Channig Vihan, o klevout ar priz, a stouas he fenn. Re uhel e oa ar priz evit dezhi mont dreist pa ne vije nemet gant ur gwenneg zoken. Yann Arc’hant, avat, a glevas gant kas ar c’homzoù-se ; ha komzoù taer an hini all : « Din e vo ! » a rae droug dezhañ en e galon. Sevel a reas, rak ne oa mui ; evit chom penndaoulinet, gant ar broudoù dindan e zaou c’hlin. Kerzhout a reas pelloc’hik diouzh e wreg, gant aon he dije houmañ graet sin dezhañ da zerc’hel e wenneien evit un tantad all.

Yann, avat, a soñje :

— Evit al ludu mont gant an tad pe gant ar mab, ingal eo.

Hag e lavaras :

— Eizh real hag ur gwenneg.

— Nav real, eme an Ofret kozh. — Nav real hag ur gwenneg, eme Yann Arc’hant.

— Dek real.

— Ur gwenneg ouzhpenn.

Gwreg Yann Arc’hant a hirvoude en he c’halon, hag an holl a oa souezhet o welout emgann etre an daou zen, ha ken buan en em bismigent, pe gentoc’h, en em dagent, ma n’en doa ket amzer paotr an ivinenn da embann ar prizioù kinniget.

— Ur skoed, a reas an Ofret kozh, feuket an tamm anezhañ. Aet e oa droug en ozhac’h o welout ur mengleuzier o klask c’hoari e berc’henn, ha setu ma lavare en e askre :

— Gant ma ne vo ket da hennezh !

Kement ma anzavas herr e vall :

— Din e vo al ludu.

Krediñ a rae dezhañ e vije bet ur skoed ur priz n’en dije ket kredet — pe dizereat ha mezhus e vije bet ! — ar mengleuzier paour teurel dreist dezhañ. Hogen, Yann Arc’hant, daoust d’e wreg toc’hellat kement ha ma c’helle evit ober dezhañ da gompren, ne oa ket krennet dezhañ e c’hoant, hag edo o vont da lakaat dreist ar skoed, pa daolas ar mab war an tad. Lan Ofret a lavaras :

— Dek lur !

Dek lur ! biskoazh, abaoe ma oa tantadoù er barrez ha sent er baradoz, ne oa bet lakaet seurt priz e ludu an tantadoù. Dek lur ! Yann Arc’hant oa krennet dezhañ e c’hoant. Dek lur ! Mezhus e oa lakaat kement-se e ludu sant Yann, hag ouzhpenn ur pec’hed a vrasoni.

Ar paotrig, war lein e wezenn, a embanne ken herr, ma oa raouliet e vouezh gant aer an noz.

— Dek lur ludu tantad sant Yann. Ur wech, div wech... Kaer en devoe, avat, gortoz unan all da deurel, ne bignas priz all ebet betek lein ar wezenn.

— ...Teir gwech ! Dek lur emañ.

Hag ar c'homzoù-se a voe garmet ken herr, ma voent klevet eus kostez ar menez, ha pell er stankenn, en tu all d'ar stêr vras. Ha p'o devoe klevet priz burzhudus al ludu, an eil a c'houlennas digant egile petra a oa c'hoarvezet e Kerunkun.

Lan Ofret a dostaas ouzh Yann Arc'hant hag a lavaras dezhañ :

— Din eo bet.

Ar mengleuzier, hep respont, a doc'hellas hag a skopas e-kreiz an tantad peurvarvet. Ur boutad avel a c'hwezhas war al leur hag a straneas ludu berniet, gant elfennoù e-leizh o kildreññ. Un askell-groc'hen vrell a gammigellas da heul al ludu hag a dec'has pennfollet war-du ar c'hevioù, er mengleuzioù disac'het.

Diouzh ar blaenenn, ma chome warni an tantad o vervel gant pennadoù war enaou pa c'hwezhe an avel, an dud a bignas, familh ha familh, dre ar c'harrhent don ha digompez, betek o zi, el laez. Er penn-adreñv, e kerzhe Lan Ofret. Chomet e oa ur pennadig goude ar re all, evit ober un tamm kempenn d'ar bern ludu, hag evit klozañ anezhañ gant taolennoù mein glas, gant aon e vije strewet a-raok ar beure gant an avel o c'hwezhañ er stankenn a gaouadoù foll.

Hag ivez evit kerzhout war-lerc'h ar re all, rak devet e oa e droad, ha ne felle ket dezhañ diskouez e oa kamm.

Uheloc'hik, er c'harrhent, Yann Arc'hant a gleve e wreg o c'hourdrouz anezhañ. Mezhus e oa klevout ur mengleuzier o vont betek lakaat ur skoed e ludu an tantad ha stourm ouzh un ozhac'h pinvidik.

— Ya ! a respontas Yann.

— Ha ma vije chomet ganeoc'h al ludu, ha kavet ho pije ur skoed da lakaat er plad a-benn disul ?

— Ya ! a respontas Yann adarre.

— Pelec'h neuze ho pije kavet anezhañ ?

— Kavet petra ?...

Yann a oa er mare-se o vagañ soñjezonoù all. Hogan pa voent degouezhet en ti, e respontas d'e wreg :

— Ur skoed em bije lakaet, emezañ, hag ouzhpenn zoken. Betek m'em bije gallet teurel. Betek ugent real em bije lakaet, hep kaout mezh na magañ brasoni, rak gouzout a rit !... Lan Ofret n'eus ket deut gantañ un disterañ d'an tantad, hag evelato ni hon eus lezet ludu an tantad da vont gantañ. Ul ludu santel aet gant un den fallakr. Me 'gred hon eus ni graet henozh ur pec'hed bras.

— Marteze a-walc'h, eme e wreg goude ur pennad. Hag e chomjont dilavar.

Gouel sant Yann a oa degouezhet d'ar sadorn. An deiz war-lerc'h, Yann Arc'hant a savas mintin-mat evit mont d'an oferenn gentañ. Abredik zoken e oa savet ; ne oa ket sonet c'hoazh ar son gentañ, hag a-boan ma tarzhe a-dre skourroù ar gwez skleur dister an deiz o tihuniñ.

— Pet eur eo, Yann ? N’eo ket sonet ar son gentañ evit an oferenn vintin ; pa n’eus ket loened da voueta, n’emañ ket c’hoazh mare sevel.

Yann a savas evelato hag a gerzhas er-maez, evit aveliñ e benn, emezañ. Ezhomm en doa aveliñ e benn, rak ne oa ket bet evit kousket berad e-pad an noz, rak pa serre ul lagad hag e klaske en em rentañ da gousket, e veze dihunet kerkent gant mouezh ur paotrig oc’h embann diwar e wezenn ludu an tantad. Ha goude embann al ludu, e kleve, e noz e gousk, an hevelep mouezh o hopal war-lerc’h al laer.

Yann a ziskennas betek an atredoù. Tennañ ’reas diwar ar bern ludu an taolenoù mein glas, hag e taolas en e douez loustoni ha moc’haj.

D’an oferenn-bred, Lan Ofret a daolas e bezh dek lur e plad an Anaon gant kement a drouz hag a lavaras ken herr : « Evit ludu Sant Yann ! » ma voe kavet an doare difeson gant an holl.

Ur vaouez kozh, en ur zistreiñ d’ar gêr, a c’hrozmolas etre he c’harvedoù dizantet :

— Kement a vrasoni ne zougo ket chañs dezhañ.

Ha ral a wech e vez ar gaou e genou ar re gozh.

Ur mintinvezh, Lan Ofret a demzas gant ludu santel an tantad, liorzbig ar bantenn ken treut an douar anezhi hag hini ur waremm lann. En ur zont d’ar gêr, e sac’h goulo gantañ war e skoaz, en em gavas gant Channig Vihan, hag e lavaras dezhi gant goaperezh :

— Gwelet e vo hag eñ e talvez ludu an tantad muioc’hik eget al luduoù all. Liorzhig ar bantenn am eus luduet gantañ, ha spi em eus e vo ennañ, er bloaz a zeu, louzeier druz da vreinañ.

Channig Vihan a respontas gant fae :

— Ma ne dalvez ket al ludu da unan, da unan all an dije talvezet ; ma vez prenet gant arc’hant ludu un tantad, ar grasoù a vez da heul ne vezont ket, avat.

— An holl luduoù a zo temzoù eus ar re wellañ, hag an hevelep grasoù a vez atav d’o heul, a farsellas Alan.

— A ! N’eo ket gwir, eme Channig, prim ha dillo. Dreist kement ludu emañ hini an tantad. Mirout a ra ouzh ar grizilh, ouzh ar rev gwenn, ouzh ar skorn, pa vez bet prenet gant ur c’hristen mat.

Lan a zirollas da c’hoarzhin.

— Ar wirionez a zo ganin, emezi ; hag ho ludu, ma n’eo ket bet prenet a galon vat, a vo devet gantañ ho park, evel ma eo bet devet ho troad gant tan an tantad.

Ehan a reas ar pennhêr da c’hoarzhin. Droug a c’houzañve en e dreid entanet, hogan ne gare ket soñjal penaos e oa c’hoarvezet. Channig a gendalc’he :

— Bremañ oc’h kamm, devet ho taou droad. C’hwil ’lavar oc’h chomet berr, aet

ho treid a-dreuz, pa lammec'h dreist an tantad, ha me 'lavar deoc'h oc'h bet bountet e-kreiz an tan gant nerzh an diaoul a-berzh sant Yann.

Ha Chann, fuloret, kuit gant he hent.

Lan Ofret a bignas war-du e di, goustad, rak abaoe m'en doa klevet Channig, e votoù a rae muioc'h a zroug dezhañ. Entanet e oa e dreid, ha santout a rae edont war-nes kloc'horenniñ, hag e soñje :

— Bountet en tan gant an diaoul a-berzh ar sant !.....

Hag eñ en doa prenet ul ludu ha ne oa ket dezhañ, pa n'en doa ket degaset ur vleñchenn d'an tantad... Prenañ al ludu a oa bet laerezh, ha kaer en doa soñjal en doa taolet dek lur e plad an Anaon, e kleve en e askre rebechoù :

— Al ludu n'eo ket dit ! Ne oa ket dit evit ur gwennegad !...

Ludu laeret ne dalvezo ket dezhañ sur a-walc'h, evel ma lavare Channig Vihan...

Ma ne vije ket bet strewet war e bark, en dije douget anezhañ en-dro e-kreiz al leur, ha d'an neb a garfe da zont d'e gerc'hat. Ha Lan a sante morc'hed en e goustiañs ken gwazh hag ar c'hwitosennoù en e dreid, a lakae anezhañ da vont a-dreuz gant e hent, evel un den mezv.

An deiz war-lerc'h, ne voe ket Lan evit bale ; neuze e kredas ar pezh he doa lavaret dezhañ Channig Vihan p'edo o tont eus ludua e bark :

— Bountet oc'h bet e-barzh an tan gant an diaoul a-berzh sant Yann.

Kloc'horennoù leun a zour

Ar pennhêr... a bedas sant Yann, hag a reas ul le. Nebeut goude e oa pare.

Krediñ a rae dezhañ e oa bet pardonet. Hogan, ur wech, en ur ober un droiad en e barkeier, ez eas da welout al louzeier en doa hadet en dachenn luduet. Ne oa diwanet louzaouenn ebet, hag, a dakadoù, e oa devet an douar. Devet evel ma oa bet devet e zaou droad. E takadoù all, e oa diwanet stank alc'houenan hag askol.

Gwall-nec'het e chomas ar pennhêr pinvidik dirak e bark milliget.

Pa oa bet devet e dreid en doa graet ul le, ha nebeut goude e voe pare. Setu ma reas ul le all da Sant Yann, ken dezhañ tennañ e vallozh diwar e bark.

Ar bloaz war-lerc'h, pa zeue Yann Arc'hant d'an tantad gant e zuilhad bleñchoù hag e votez kozh, an tan o vogediñ diouti, e verzas e oa ar bern uheloc'h eget warlene. Kompren a reas, hep goulenn, perak e oa, ar bloaz-se, uheloc'h ar wrac'hell eget kustum, pa welas Lan Ofret, ur glin war an douar, a-raok ma oa zoken enaouet an tan.

Lan Ofret en doa graet div dro evit degas div lodenn : hini ar bloaz hag hini warlene, ha bezañ evel-se leal d'e le.

Leal e voe ivez d'an eil le en doa graet, rak pa voe an tantad o vervel, Lan Ofret, hep mezv, a bignas e-unan er wezenn, hervez m' en doa touet, evit an embann. Ha setu ma ne daolas ket, an noz-se, war brizioù an nesañ ha ma

lezas al ludu da vont gant Channig Vihan evit c'hwec'h real ha daou. Hogen ar c'hwec'h real ha daou a oa bet embannet ken herr en noz didrouz, ma oant bet klevet betek chapel Itron Varia a Gerluan, hag an deiz war-lerc'h, o tremen dre ar park bet lduet warlene gant ludu an tantad ha bet milliget, e welas gant levez e oa kempenn an douar anezhañ hag e tiwane ennañ al louzeier hadet drusoc'h eget a-raok. Neuze pennhêr Kerunkun en em gavas skañv en e gorf, hag en em santas adarre e stad a c'hras.